

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Vanhempien, lasten ja ohjaajien näkemyksiä iltapäivätoiminnasta

Palvelun laadun kehittäminen

Taru Hesso

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

11/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Taru Hesso

Opinnäytetyön nimi: Vanhempien, lasten ja ohjaajien näkemyksiä iltapäivätoiminnasta - Palvelun laadun kehittäminen

Sivumäärä: 46 ja 8 liitesivua

Työn ohjaaja: Satu Riikonen

Työn tilaaja: Kansallinen Lastenliitto- Espoon aluejärjestö, iltapäivätoiminnankoordinaattori

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa työn tilaajalle tietoa siitä, mitä iltapäivätoiminta palveluna merkitsee vanhemmille ja lapsille sekä miten ohjaajat kokevat oman työnsä tutkimuksen kohteena olevissa kahdessa espoolaiskoulussa. Työn tavoitteena oli löytää kehittämiskohteita ja -ehdotuksia iltapäivätoiminnan palvelun laadun kehittämiseksi.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Kansallinen Lastenliitto - Espoon aluejärjestö ry, joka on yksi Espoon kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan palveluntuottajista. Kansallinen Lastenliitto – Espoon aluejärjestö ry haluaa kehittää toimintaansa kahdessa Espoon koulussa, joissa se järjestää iltapäivätoimintaa. Hyvin suunnitellulla iltapäivätoiminnalla voidaan edistää lasten hyvinvointia.

Toteutin opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena ja menetelminä käytin kyselyä, teemahaastattelua sekä SWOT-analyysia. Opinnäytetyötä tehdessäni etsin myös tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnasta, palvelusta ja sen laadusta sekä lasten vapaa-ajasta, mikä auttoi minua työn toteutuksessa. Kyselyt ja haastattelut toteutin huhti- ja toukokuun aikana 2019, joten kohderyhmänä olivat ne vanhemmat ja heidän lapsensa, jotka olivat mukana iltapäivätoiminnassa tuona ajankohtana. Ohjaajien näkemyksiä omasta työstään kartoitin toukokuussa 2019 SWOT-analyysin avulla.

Keräämäni aineiston perusteella voidaan todeta, että lapset ja vanhemmat ovat tyytyväisiä iltapäivätoimintaan opinnäytetyön kohteena olevissa kahdessa koulussa. Vanhemmat näkivät, että iltapäivätoiminnasta on paljon hyötyä. Se tarjoaa lapselle turvallisen paikan eikä lapsen tarvitse olla yksin kotona pitkän koulupäivän jälkeen. Iltapäivätoiminnassa lapsi voi leikkiä kavereiden kanssa ja siellä on monipuolista toimintaa. Myös lapset näyttivät pääsääntöisesti viihtyvän iltapäivätoiminnassa. Mukaviksi asioiksi lapset mainitsivat kyselyssä muun muassa leikkimisen, askartelun, välipalan ja kaverit. Ohjaajat näkivät työnsä hyväksi puoleksi sen, että he saavat työskennellä lasten kanssa.

Tutkimustuloksista löytyi kuitenkin kehittämiskohteita. Parannusta toivottiin muun muassa iltapäivätoiminnan tiloihin, ryhmäkokoihin, ohjaajien määrään sekä tiedonkulkuun kodin ja iltapäivätoiminnan sekä koulun välillä.

Opinnäytetyöstä syntyi konkreettisenä tuotoksena työn tilaajalle kehityskohteita- ja ehdotuksia, joita työn tilaajan on tarkoitus käyttää osana toiminnan suunnittelua ja laadun parantamista.

Asiasanat: Lasten vapaa-aika, iltapäivätoiminta, palvelu ja laatu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Taru Hesso

Title: Parents', children's and supervisors' views on afternoon activities – improving the quality of service

Number of Pages: 46 and 8 attachment pages

Supervisor: Senior Lecturer Satu Riikonen

Subscriber: A regional association of the Finnish children's union Kansallinen Lastenliitto, afternoon coordinator

The purpose of this thesis was to provide a deeper understanding of what afternoon work as a service means for its clients, i.e. parents and children, and how supervisors feel about their work at the two Espoo schools. The aim of the thesis was to find areas for improvement and suggestions for improving the quality of afternoon service.

The thesis was commissioned by a regional association (Espoo aluejärjestö ry) of the Finnish children's union (Kansallinen Lastenliitto), one of the service providers for afternoon education in the city of Espoo. Kansallinen Lastenliitto - Espoo aluejärjestö ry wants to develop its activities in two Espoo schools, where it organizes afternoon activities. There is a general understanding that well-planned afternoon activities can help children's well-being

The methods of this qualitative study were questionnaire, theme interview and SWOT analysis. Information about morning and afternoon activities, service and quality, and leisure time for children were explored. The surveys and interviews were conducted during April and May 2019 for parents and their children who were involved in the afternoon activities at that time. In May 2019, the supervisors' views on their own work were surveyed using SWOT analysis.

Based on the data gathered, it can be stated that the children and parents are satisfied with the afternoon activities at the two schools studied here. Parents saw the benefits of afternoon activities: It provides a safe place for children as they do not have to be alone at home after a long day at school. In the afternoon, children can play with friends and participate in a variety of activities. The children also generally seemed to enjoy the afternoon activities. The children mentioned things like playing, crafting, snacking and making friends as activities they enjoyed. The directors saw the benefit of their work in being able to work with children.

However, there are areas for improvement, as well. For example, in the facilities for afternoon activities, group sizes, the number of instructors, and the flow of information between home and afternoon activities and school.

The thesis resulted in a concrete output for the commissioner of the project, which is to be used by the commissioner as part of the planning and quality improvement.

Keywords: Children's leisure, afternoon activities, service and quality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KANSALLINEN LASTENLIITTO – ESPOON ALUEJÄRJESTÖ RY	6
3	LASTEN VAPAA-AIKA	9
4	ILTAPÄIVÄTOIMINTA	11
4.1	Lainsäädäntö.....	12
4.2	Iltapäivätoiminnan järjestäminen.....	13
4.3	Iltapäivätoiminta työn tilaajan kunnassa	16
4.4	Iltapäivätoiminta palveluna	17
4.5	Iltapäivätoiminnan laadun kehittäminen	20
5	TOTEUTUS	23
5.1	Kysely	23
5.2	Teemahaastattelu	25
5.3	SWOT-analyysi	26
5.4	Aineiston analysointi	27
6	TULOKSET	28
6.1	Vanhempien näkemyksiä iltapäivätoiminnasta.....	28
6.2	Lasten näkemyksiä iltapäivätoiminnasta.....	31
6.3	Ohjaajien näkemyksiä työstään.....	33
6.4	Yhteenveto	35
6.5	Tulosten vertailu.....	38
6.6	Tutkimustulosten luotettavuus	39
7	LOPUKSI.....	40
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Lasten hyvinvoinnista on huolehdittava perhe- ja työelämän muutosten keskellä (Rajala 2006, 5). Perheen käsite on muuttunut ja työelämässä tapahtuu jatkuvasti muutoksia, jotka vaikuttavat perheen ja työn suhteen kehitykseen (Forsberg & Nätkin 2003, 190). Yksinhuoltajaperheet, parisuhteiden purkamiset, uusien perustamiset, samaa sukupuolta olevat perheet ja monikulttuuriset perheet ovat alkaneet yleistyä (Väestöliitto 2007, 4). Viimeiset muutokset työelämässä ovat liittyneet esimerkiksi kilpailuun ja aikataulujen kiristymiseen sekä työn fyysisen ja psyykkisen kuormittavuuden ja epävarmuuden kasvamiseen (Forsberg ym. 2003, 191). Iltapäivätoiminnalla, joka on suunniteltu hyvin, voidaan parhaiten tarjota tukea työelämän, lasten koulunkäynnin ja perheiden vapaa-ajan yhteensovittamiseen (Rajala, 2006, 5).

Tällä opinnäytetyöllä työn tilaaja haluaa saada tietoa siitä, mitä iltapäivätoiminta palveluna merkitsee vanhemmille ja lapsille sekä miten ohjaajat kokevat oman työnsä. Tavoitteena on löytää keinoja sille, miten työn tilaaja Kansallinen Lastenliitto – Espoon aluejärjestö ry voisi kehittää kahdessa koulussa Espoossa järjestämänsä iltapäivätoiminnan palvelun laatua. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat ne vanhemmat ja heidän lapsensa, jotka ovat olleet mukana iltapäivätoiminnassa huhti- ja toukokuussa 2019. Lisäksi opinnäytetyössä selvitetään palvelun laadun kehittämiseksi näissä kouluissa kyseisinä kuukausina työskennelleiden ohjaajien näkemyksiä työstään.

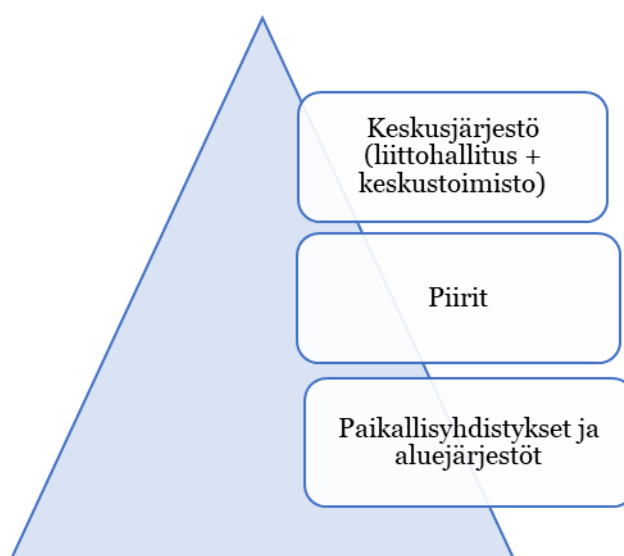
Opinnäytetyössä menetelminä käytän kyselyä, teemahaastattelua ja SWOT-analyysiä. Opinnäytetyön tuloksia vertailen tulosten esittelyn yhteydessä 2018 valmistuneeseen Opetushallituksen julkaisemaan raporttiin, jossa on tarkasteltu iltapäivätoiminnan tilaa ja sen kehittämistarpeita valtakunnallisella tasolla. Raportti on syntynyt Opetushallituksen 2017 asettaman työryhmän tutkimuksen tuloksena. (Opetushallitus 2018, 5.)

Opinnäytetyöni lopussa pohdin, mitä opinnäytetyötä tehdessäni opin ja mikä olisi seuraava asia, jota voisi lähteä iltapäivätoiminnassa tutkimaan.

2 KANSALLINEN LASTENLIITTO – ESPOON ALUEJÄRJESTÖ RY

Opinnäytetyön tilaajana on Kansallinen Lastenliitto – Espoon aluejärjestö ry. Kansallinen Lastenliitto on valtakunnallinen lapsi- ja varhaisnuorisojärjestö, joka on perustettu vuonna 1972. Liitto järjestää monipuolista toimintaa kuten kerhoja, leirejä, lakisääteistä iltapäivätoimintaa ja erilaisia tapahtumia lapsille, perheille ja nuorille. Liiton arvoihin kuuluu oman elämän hallinta, erilaisuuden hyväksyminen ja vastuuntuntoisuus. Toiminta pohjautuu näille kolmelle arvolle, joihin kuuluvat muun muassa terveet elämäntavat, vahva itsetunto ja hyvä käytös, luovuus, aktiivinen kansalaisuus, osallisuus, yhteistyökykyisyys, kestävä kehitys ja kansainvälinen vastuu. (Kansallinen Lastenliitto 2019a.)

Kansallisen Lastenliiton organisaatio muodostuu keskusjärjestöstä, piireistä (9 piiri-järjestöä), paikallisyhdistyksistä ja aluejärjestöistä (ks. Kuvio 1).

Kuvio 1: Kansallinen Lastenliiton organisaatio (Kansallinen Lastenliitto 2019a).

Valtakunnallisesta toiminnasta ja järjestön suurista linjoista vastaa keskusjärjestö. Vuosittain marraskuussa pidetään liittokokous, joka käyttää ylintä päätösvaltaa järjes-

tössä. Liittokokous valitsee, joka toinen vuosi järjestölle puheenjohtajan, kaksi vara-puheenjohtajaa ja liittohallituksen, johon kuuluu 5-15 henkilöä. Päätösten toteuttamisesta vastaa keskustoimisto. (Kansallinen Lastenliitto 2019a.)

Paikallisesta toiminnasta huolehtivat piirit, aluejärjestöt ja paikallisyhdistykset. Piiri-toimistot sijaitsevat Helsingissä, Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla, Satakunnassa, Hämeessä, Keski-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. (Kansallinen Lastenliitto 2019a.)

Espoon aluejärjestö ry

Espoon aluejärjestö ry tunnetaan myös nimellä Espoon Lastenliitto. Se on aloittanut toimintansa vuonna 1973 Espoon alueella ja se kuuluu Kansallisen Lastenliiton Uudenmaan piirijärjestöön. Järjestö on yksi Espoon kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan palveluntuottajista. Se järjestää iltapäivätoimintaa kahdessa Espoon koulussa, joista tässä opinnäytetyössä käytetään nimiä koulu A ja koulu B. Lukuvuosina 2018-2019 koulu A:n iltapäivätoiminnassa on ollut viisi ohjaajaa ja 60 lasta, joista ulkomaalaistaustaisia on ollut 23. Erityislapsia ei ole ollut yhtään. Koulu B:ssä ohjaajia on ollut neljä ja yksi avustaja. Lapsia on ollut 45 ja heistä ulkomaalaistaustaisia 30 ja erityislapsia 17. (Kansallinen Lastenliitto 2019c; 2019b; Työn tilaaja 2019.)

Iltapäivätoimintaa järjestään kouluissa A ja B arkisin klo 12.00-17.00 välillä. Välipalan jälkeen lapsilla on iltapäivätoiminnassa mahdollisuus tehdä läksyjä, osallistua ohjattuun toimintaan kuten askarteluun tai leikkiä kavereiden kanssa. Toimintaan kuuluu myös paljon ulkoilua. (Kansallinen Lastenliitto 2019d.)

Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa työn tilaajalle tietoa siitä, mitä iltapäivätoiminta palveluna merkitsee vanhemmille ja lapsille sekä miten ohjaajat kokevat oman työnsä. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää mahdollisia kehittämiskohteita ja -ehdotuksia palvelun laadun kehittämiseksi.

Tilaaja näkee, että opinnäytetyön aihe on yhteiskunnallinen ja ajankohtainen, koska viime aikoina on puhuttu paljon lasten ja vanhusten hyvinvoinnista. Iltapäivätoiminnalla voidaan ehkäistä lasten syrjäytymistä ja lisätä heidän osallisuutta (Rajala

2006,9). Kansallinen Lastenliitto – Espoon aluejärjestö ry haluaa olla mukana kehittämässä iltapäivätoimintaa ja se toteuttaa esimerkiksi asiakastyytyväisyyskyselyjä iltapäivätoiminnastaan vanhemmille pari kertaa vuodessa. Tällä opinnäytetyöllä halutaan kuitenkin saada konkreettisempaa tietoa siitä, miten toimintaa voisi kehittää niin, että se vastaisi asiakkaiden tarpeisiin entistä paremmin. Opinnäytetyöstä on hyötyä niin työn tilaajalle ja sen henkilöstölle kuin lapsille ja heidän vanhemmilleen. (Työn tilaaja 2019.)

3 LASTEN VAPAA-AIKA

Koulujen alkaessa monet vanhemmat pohtivat, voiko pieni koululainen viettää useita tunteja yksin kotona. Usein koulunsa aloittava seitsemänvuotias on liian nuori ollakseen lyhyen koulupäivän jälkeen yksin kotona. (Koululiikkeelle 2019.) Lapsi tarvitsee aikuisen turvaa. Kouluiässä lasten kaverisuhteiden merkitys myös kasvaa ja vanhempien olisikin hyvä tukea niiden kehittymistä. Koululaiselle on tärkeää kuulua johonkin ryhmään ja tulla hyväksytyksi ikätovereidensa joukossa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019a; 2019b.) Yksinololle voikin etsiä erilaisia vaihtoehtoja esimerkiksi kerhoista (Päivämies 2017).

Koulu tai kunnat järjestävät yleensä kouluissa kerhoja, joiden ohjaajina toimivat tavallisesti koulun opettajat. Koulun ulkopuoliset tahot voivat myös tarjota palvelujaan kerhotoiminnan järjestämiseksi ja vastaavasti koulut tarjoavat näille kerhoille omia tilojaan. Kunta voi myös palkata jonkun kerhotoiminnasta kiinnostuneen tai alaa osaavan ohjaajaksi. Kerhojen sisältönä on usein jokin harrastusala, joka kiinnostaa oppilaita. (Rajala 2006, 70-71.) Perusopetuslain mukaisella kerhotoiminnalla pyritään lisäämään lasten harrastuneisuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b, 33). Vuodesta 2004 alkaen kunnilla on ollut mahdollista saada tukea ensimmäisen ja toisen vuoden koululaisten iltapäivätoiminnan järjestämiseksi (Väestöliitto 2007, 28). Iltapäivätoiminnalla tarjotaan lapselle turvallinen ympäristö ja mielekästä vapaa-aikaa. Se eroaa kerhotoiminnasta sillä, että siinä toiminta on päivittäistä tai lähes päivittäistä. (Suomu, Erkama & Havu 2005, 11.)

Harrastemuotoisella ja aikuisen valvomalla vapaa-ajanviettotavalla on keskeinen rooli keskusteltaessa lasten vapaa-ajasta (Strandell 2012, 69). Harrastuksista on todettu olevan paljon hyötyä eri elämän osa-alueille. Harrastukset ovat yhteydessä positiiviseen koulumenestykseen ja ne kehittävät erilaisia taitoja sekä täydentävät koulussa opittua. Harrastamisella on positiivisia vaikutuksia niin kehoon kuin mieleenkin. Harrastusten myötä myös sosiaaliset suhteet ja kiinnittymiset yhteisöön lisääntyvät. Harrastukset auttavat vähentämään yksinäisyyden tunnetta. Lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvoinnin kannalta harrastusmahdollisuuksiin panostaminen onkin arvokasta työtä. (Helsinki 2018.)

Suomessa lasten harrastamisen tilanne on tällä hetkellä yleisellä tasolla hyvä, sillä helmikuussa 2019 julkaistun lasten ja nuorten vapaa-ajasta tehdyn tutkimuksen mukaan suurella osalla 6-29-vuotiaista lapsista tai nuorista on jokin harrastus (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b, 15). Harrastusten sijoittuminen ilta-aikaan vie kuitenkin aikaa perheen yhteisestä ajasta (Väestöliitto 2007, 28). Opetus- ja kulttuuriministeriön 2019 julkaiseman harrastamisen strategian, jonka kohteena ovat 6-25-vuotiaat, yhtenä pääpainona onkin koulupäivän aikana tapahtuvan harrastustoiminnan lisääminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b, 10).

Kun lasta opetetaan käyttämään vapaa-aikaa järkevästi ja autetaan häntä löytämään harrastuksia, autetaan lasta samalla selviämään elämästä myöhemminkin. Opitut taidot jäsentyvät osaksi lapsen elämää. (Rajala 2006, 72.)

4 ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Aamu- ja iltapäivätoiminta on peruskoulun 1. ja 2. vuoden sekä erityisopetuksen oppilaille suunniteltua toimintaa, johon osallistuminen on lapselle vapaaehtoista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Historia

Suomessa iltapäivätoiminnalla on pitkät perinteet. Iltapäivätoimintaa on järjestetty jo 1940-luvulla kansakoululain mukaan. Vapaaehtoinen kerhotoiminta tuli peruskoululakiin tukemaan opetus- ja kasvatustehtävää. Iltapäivätoiminta oli pitkälti kunnallista 1970- ja 1980-luvulla sekä 1990-luvun alkupuolella. Koululaisten päivähoito ja koululaisten kerhotoiminta vastasivat iltapäivätoiminnan tarpeeseen. (Suomu ym. 2005, 11.)

1990-luvulla kerhotoiminta alkoi kuitenkin hiipua ja vuosikymmen loppupuolella alkoi keskustelu siitä, miten koululaisille voidaan tarjota turvallinen iltapäivä koulupäivän jälkeen (Mäntyneva & Kuoppala 2004, 7). Lasten valvottoman yksinolon kotona koulupäivän jälkeen nähtiin riskitekijänä, joka vaarantaa lapsen turvallisuutta. 2000-luvulla julkisessa keskustelussa vaadittiin entistä enemmän iltapäivätoiminnan järjestämistä uudella tavalla niin, että valtio ottaisi siitä vastuun ja toiminnasta tehtäisiin laakisäateistä. (Strandell 2012, 37-38.)

Vuoden 2003 eduskuntavaaleissa iltapäivätoiminta oli yhtenä teemana ja se otettiin mukaan hallitusohjelmaan. Aamu- ja iltapäivätoimintaa säätelevä laki tuli voimaan 1.8.2004. Tuolloin muun muassa perusopetuslakiin (628/1998) lisättiin 8a-luku (1136/2003) koskemaan aamu- ja iltapäivätoimintaa ja Opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet tulivat voimaan. Lainsäädännön avulla haluttiin selventää toiminnan tarkoitusta ja sisältöä. Lisäksi haluttiin selkeyttää eri tahojen työnjakoa, rahoitusta ja miten toimintaa koordinoitaisiin. Tavoitteena oli saada iltapäivätoiminnasta suunnitelmallisempaa, laadukkaampaa ja jatkuvampaa. (Suomu ym. 2005, 12-13.)

4.1 Lainsäädäntö

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan sääntelyn perustan muodostavat:

- perusopetuslain (628/1998) 8a-luku
- Opetushallituksen vahvistamat perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet
- opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta annettu asetus (986/1998)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi (504/2002) on myös tärkeä säädös ajatellen aamu- ja iltapäivätoiminnan luotettavuutta ja laadukkuutta. (Rajala 2006, 9.)

Perusopetuslain (628/1998) 8a-luvun mukaisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteisiin kuuluu olla tukemassa kodin ja koulun kasvatustyötä, lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tavoitteisiin kuuluu myös edistää lasten hyvinvointia, tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäistä lasten syrjäytymistä. Perusopetuslain mukaan lapselle pitää tarjota monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä tarjota myös mahdollisuus lepoon. Lepomahdollisuus pitää pystyä tarjoamaan rauhallisessa ympäristössä ja tehtävään soveltuvan ammattitaitoisen henkilön valvomana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeinen sisältö ja tavoitteet määritellään perusopetuslain mukaisesti tarkemmin Opetushallituksen vahvistamissa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa 2011 (Opetushallitus 2011, 5). Opetushallitus on laatinut nämä perusteet yhdessä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa. Perusteiden mukaisesti aamu- ja iltapäivätoimintaa toteutetaan jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle ja sitä ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. (Opetushallitus 2018, 7.)

Valtioneuvoston opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) on lisätty 2004 uusi 3 a luku (2004/115). Luvun mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnassa ohjaajana voi toimia henkilö, jolla on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, opistoasteen tutkinto, ammatillinen perustutkinto tai vastaavat aikaisemmat opinnot, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. Ohjaajalla tulee olla

myös koulutuksen aikana hankittu tai kokemuksen kautta osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana. Ohjaajana voi toimia myös henkilö, joka on kelpoinen antamaan luokanopetusta, esiopetusta, erityisopetusta, aineenopetusta tai jolla on kelpoisuus toimia oppilaanohjaajana. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpovaatimuksista 1998/986, 9a§.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa työskenteleviä koskee myös laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi (504/2002). Vuonna 2003 lakiin lisättiin aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat säännökset (L 1138/2003). Kunnan tai kuntayhtymän, joka hankkii perusopetuslain mukaisen aamu- tai iltapäivätoiminnan palveluja julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta, tulee pyytää tehtäviä hoitavalta henkilöltä ennen kuin hänet otetaan tehtävään nähtäväksi rikosrekisterilaissa tarkoitettu rikosrekisteriote. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi 504/2002, 5a§.)

4.2 Iltapäivätoiminnan järjestäminen

Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä ja siitä, missä laajuudessa se sitä tarjoaa (Rajala 2006, 10). Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen ei ole kunnille pakollista, mutta valtio voi myöntää kunnille sen järjestämisestä aiheutuviin kuluihin valtionosuutta. Silloin, kun kunta järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa on sitä tarjottava joko 570 tai 760 tuntia jokaiselle toiminnassa mukana olevalle lapselle koulun työvuoden aikana. Toimintaa tarjotaan yleensä arkipäivisin kello 7.00 -17.00 ja siihen osallistuville tarjotaan välipala. Kunta voi halutessaan järjestää aamu- ja iltapäivätoiminnan itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelut ulkopuoliselta palveluntuottajalta kuten järjestöiltä tai seurakunnilta. Kunta tiedottaa, missä ja milloin aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään ja miten sinne haetaan. Valintaperusteet sille, millä perusteilla lapsia aamu- ja iltapäivätoimintaan otetaan pitää olla kaikille samat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Toimintasuunnitelma

Opetushallituksen vahvistamien perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden pohjalta kunta laatii ja hyväksyy toimintasuunnitelman (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019). Toimintasuunnitelma tavoitteena on selkeyttää sitä, miten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään paikallisesti, kehitetään ja tuodaan toimintaan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Kunnat päättävät suunnitelmassa muun muassa siitä, miten laajasti toimintaa järjestetään, miten toiminnan rahoitus hoidetaan, toiminta-ajasta, ryhmäkoosta, toimintaan ottamisesta sekä siitä, ketkä kunnassa tarjoavat toimintaa. Toimintasuunnitelmassa tuodaan esille, miten toiminnan koordinointi ja valvonta kunnan sisällä hoidetaan. (Rajala 2006, 12, 20.)

Maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan periä kuukausimaksua, jonka määrästä kunta päättää. Maksujen määräytymisestä on säädetty kuitenkin myös perusopetuslaissa siten, että 570 tunnin osalta maksu saa olla maksimissaan 120 euroa ja 760 tunnin osalta maksimissaan 160 euroa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Maksua on alennettava, jos lapsi on mukana toiminnassa vähemmän kuin kymmenen päivää kuukaudessa. Huoltajan elatusvelvollisuus ja toimeentuloedellytykset ja huollolliset näkökohdat ovat myös asioita, jotka voivat vaikuttaa siihen, että maksua on alennettava tai sitä ei peritä lainkaan. (Perusopetuslaki 1998/628, 48f§.)

Lasten erilaisuus

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu erilaisia lapsia. Joillakin lapsilla saattaa olla erityisen tuen tarpeita, jotka tulee ottaa huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnassa. (Rajala 2006, 78.)

Koululaiselle voi olla tehtynä diagnoosin pohjalta koulunkäyntiä varten henkilökohtainen opetussuunnitelma, mahdollisesti kuntoutussuunnitelma tai oppimissuunnitelma. Tukitoimet, joita lapsi tarvitsee, on määritelty suunnitelmassa ja nämä tukitoimet olisi hyvä ottaa huomioon myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Periaatteessa lapsen tuen tarve on sama sekä koulussa että aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Jos lapsella esimerkiksi on henkilökohtainen avustaja koulussa, tarvitsisi hän sellaisen myös

aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toiminnassa on oltava riittävästi osaavaa henkilökuntaa ja lasten erilaiset tarpeet on huomioitava niin toiminnan kuin tilojen suunnittelussa. (Suomu ym. 2005, 41.)

Ohjaajat

Ohjaajat kasvattavat lapsia aamu- ja iltapäivätoiminnassa, mutta vanhemmilla on huoltajina ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajan työ on haasteellista. Koulutyön vastapainoksi lapset tarvitsevat vapaata oleskelua, mutta myös aikuisen turvaa ja ohjausta. Ohjaajalta vaaditaan monipuolista osaamista. Ohjaajalla pitää olla muun muassa kyky tunnistaa lapsen tarpeita, ideoita toimintaa ja luoda hyvä vuoro-vaikutussuhde niin yksilöön kuin koko ryhmään. Lisäksi ohjaajalta vaaditaan hyviä yhteistyötaitoja. Yhteistyötä tehdään niin koulun, vanhempien kuin muidenkin tahojen kanssa. (Suomu ym. 2005, 11, 14.)

Yhteinen vastuu ja kiinnostus lapsen kehitystä kohtaan lisää lapsen tuntemusta ja näin auttaa tunnistamaan lapsen tarpeita (Rajala 2006, 15). Pitkät työsuhteet edesauttavat ihmissuhteiden pysyvyyttä ja tällä on vaikutusta lasten turvallisuuden tunteen lisäämiseen ja ohjaajien mahdollisuuteen tukea lasten kehitystä (Opetushallitus 2011, 6-7). Esimies voi työskennellä muussa toimipisteessä ja näin ohjaajan työ voi olla hyvin itsenäistä (Suomu ym. 2005, 11, 14). Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tuleekin olla riittävästi ohjaajia huomioiden toiminnan järjestämistapa (Opetushallitus 2018, 8).

Tilat

Tilojen, jossa aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään pitää sopia ryhmätoimintaan ja samanaikaisesti niiden tulee tarjota mahdollisuus leikkimiseen ja askarteluun sekä läksyjen tekemiseen, lepoon ja rentoutumiseen (Suomu ym. 2005, 18). Opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa korostetaan toiminnan turvallisuutta lapselle (Rajala 2006, 15). Kunnan tehtävänä on huolehtia, että tilat ja välineet ovat turvallisia. Tapaturmariskit on otettava huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Tilojen pitää olla suuruudeltaan sellaisia, että lapsiryhmä mahtuu niissä toimimaan ja että ne koetaan viihtyisiksi. (Suomu ym. 2005, 18.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaan koulun tilojen käytön suunnittelussa, koulurakennusten korjaustöissä ja rakennettaessa uusia kouluja tulee mahdollisuuksien mukaan aina ottaa huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Toimintaympäristön tarkoituksena on tukea toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. (Opetushallitus 2011, 19.) Ympäristöllä, jossa palvelu tapahtuu, on vaikutusta myös asiakkaan palvelukokemukseen (Lahtinen & Isoviita 2001, 54).

Ryhmäkoko

Iltapäivätoiminnassa ketään ei saa kiusata, häiritä eikä kukaan saa joutua väkivallan kohteeksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsiryhmien pitäisi olla pienehköjä kuten laissa lasten päivähoidosta (36/1973) säädetään. (Rajala 2006, 12.)

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevassa sääntelyssä ei ole erityisiä määräyksiä ryhmäkoosta, mutta ryhmäkoosta voidaan päättää paikallisesti esimerkiksi toimintasuunnitelmassa (Rajala 2006, 12). Usein suurissa ryhmissä on kova meteli eikä ohjaaja ehdi aina välttämättä ottaa huomioon kaikkia lapsia. Ryhmissä on mukana myös yhä enemmän erityislapsia, jotka tarvitsevat enemmän huomiota. Silloin, kun valvovia silmiä on vähän, kasvaa mahdollisuus myös kiusaamiseen. (Tiesalo 2009.)

4.3 Iltapäivätoiminta työn tilaajan kunnassa

Espoo kaupunki on laatinut perusopetuslain mukaisesti toimintasuunnitelman tukemaan iltapäivätoiminnan toteuttamista. Espoossa perusopetuksen iltapäivätoiminta on ryhmämuotoista ohjattua toimintaa, jossa yksi aikuinen ohjaa 15 lapsen ryhmää. Lapsille, joilla on voimassa oleva vammaispalvelu- tai kehitysvammalain mukainen päätös aamu- ja iltapäivähoidon tai loma-ajan järjestämisestä on tarjolla erityisryhmien aamu- ja iltapäivähoito ja loma-ajan hoito. (Espoon kaupunki 2019a.) Perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestämisen ja toteuttamisen periaatteiden mukaisesti Espoon kaupunki järjestää perusopetuksen iltapäivätoimintaa joko omana toimintana, ostamalla palvelut tai antamalla avustusta yksityisille palveluntuottajille. Iltapäivätoimintaa järjestetään yleensä koulujen tiloissa ja siellä toimii pääsääntöisesti yksi palveluntuottaja. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2017.)

Iltapäivätoimintaa järjestetään siten, että osa-aikainen iltapäivätoiminta alkaa klo 12.00 ja päättyy klo 15.00 mennessä ja kokoaikainen iltapäivätoiminta alkaa klo 12.00 ja päättyy klo 17.00 mennessä (Espoon kaupunki 2019b).

Iltapäivätoimintaan hakukelpoisia ovat 1.-2. luokkalaiset ja oppilaat, joille on tehty päätös erityisen tuen tarpeesta. Espoon iltapäivätoimintaan haetaan keväällä sähköisesti Wilman kautta, mutta on myös mahdollista hakea iltapäivätoimintapaikkaa paperilomakkeella. Kun erityisen tuen oppilaiden vanhemmat hakevat iltapäivätoiminnan paikkaa, he saavat valita, hakevatko he paikkaa opetusta järjestävältä koululta vai kodin lähellä olevalta koululta. Kevään aikana päätös iltapäivätoiminnan paikasta tulee näkyviin Wilmaan tai kirjeellä. Kaikille hakijoille ei välttämättä riitä paikkaa. (Espoon kaupunki 2019c.)

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan rinnalla useissa kouluissa toimii ilmaisia koulun omia kerhoja ja eri yhteistyötahojen järjestämää harrastustoimintaa. Näiden lisäksi tarjolla on myös asukaspuistotoimintaa. (Espoon kaupunki 2019d.)

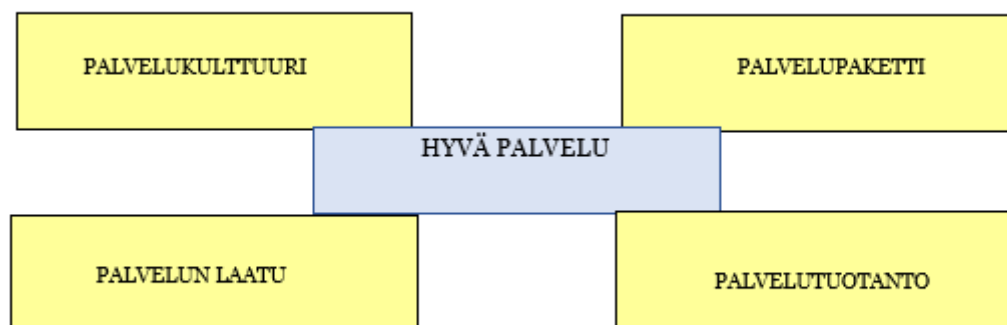
4.4 Iltapäivätoiminta palveluna

Palvelun määrittely ei ole yksiselitteistä. Palvelutapahtumaan osallistuu yleensä kaksi osapuolta se, joka tuottaa palvelun ja palvelun käyttäjä. Palvelutilanne ja mahdollisuus sen luomiseen ovat voineet edellyttää palveluntuottajalta vuosien työtä ja miljoonien investointeja. Tapio Rissanen on määritellyt Hyvä palvelu -kirjassaan palvelun seuraavasti: ”Palvelu on vuorovaikutus, teko, tapahtuma, toiminta, suoritus tai valmius, jossa asiakkaalle tuotetaan tai annetaan mahdollisuus lisäarvon saamiseen ongelman ratkaisuna, helppoutena, vaivattomuutena, elämyksenä, nautintona, kokemuksena, mielihyvä, ajan tai materian säästönä jne.” Se, joka käyttää palvelua voi kokea palvelun asiakkaan silmin useilla eri tavoilla, jopa aivan eri tavalla kuin mitä tuottaja on ajatellut. (Rissanen 2005, 18-19.)

Iltapäivätoiminnassa voidaan nähdä olevan palveluntuottaja ja asiakas. Asiakkaita ovat lapset ja heidän vanhempansa. Iltapäivätoiminnan asiakkaaksi voidaan nähdä toisaalta myös yhteiskunta, koska lainsäädännön kautta iltapäivätoiminnalla on yhteiskunnallisia tavoitteita. (Suomu ym. 2005, 50.)

Hyvä palvelu

Hyvä palvelu syntyy neljästä osatekijästä, joita ovat: palvelukulttuuri, palvelupaketti, palvelutuotanto ja palvelun laatu (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2: Palvelun osatekijät (Laitinen ym. 2001, 50).

Palvelukulttuurilla tarkoitetaan kaikkea sitä, mitä asiakas palveluyhteisössä kokee, näkee ja aistii. Se on tavallaan palveluyhteisön palveluilmapiiri, josta heijastuvat yhteisön arvot. Palvelukulttuuri kertoo sanattomasti sen, mitä yhteisössä on luvallista tehdä ja mitä ei ja myös sen mikä on toivottua. Yleensä palvelukulttuuri syntyy yhteisössä itseksensä, mutta sitä on mahdollista luoda myös henkilöstöpoliittisin keinoin. Asiakas-suuntaisessa palveluyhteisössä suuri merkitys on niillä henkilöillä, jotka hoitavat asiakaskontakteja. Heidän tekemän työn palkinto on se, että tyytyväiset asiakkaat kertovat hyvistä kokemuksistaan eteenpäin. Johto vastaa henkilökunnan motivoinnista ja kannustamisesta. Johdon pitää tukea asiakaskontakteja hoitavaa henkilökuntaa esimerkiksi antamalla heille resursseja tehtävien hoitoon. (Lahtinen ym. 2001, 50-51.)

Palvelut ovat usein kokonaisuuksia, jotka tyydyttävät asiakkaiden tarpeita eli niin sanottuja palvelupaketteja. Ydinpalvelu on sitä palvelua, jota palveluntuottaja käytännössä tekee, mutta sen ympärille on usein suunniteltu erilaisia liitännäispalveluita. Liitännäispalvelut voivat olla sellaisia, että ydinpalvelua ei voi käyttää ilman niitä tai sitten ne ovat vapaaehtoisia. (Lahtinen ym. 2001, 52.)

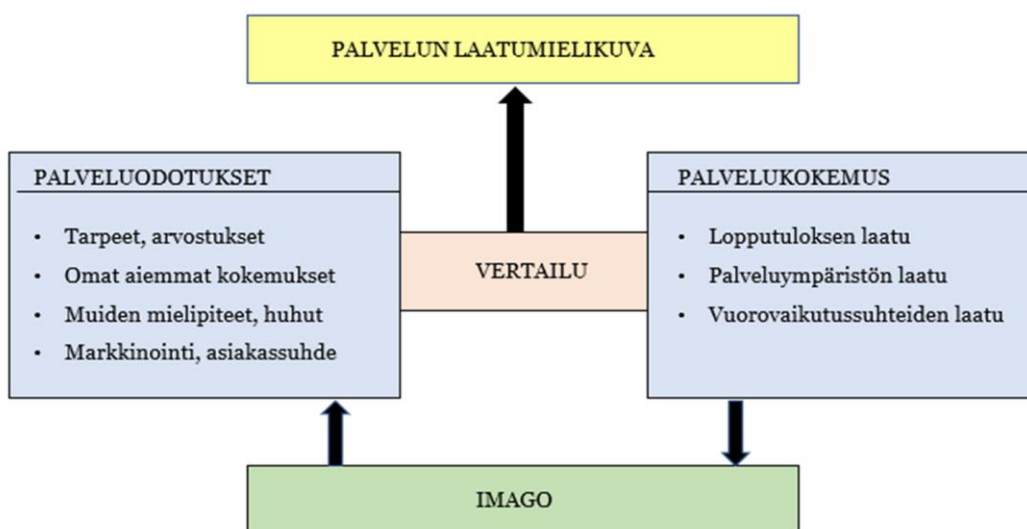
Palvelujen tuottaminen on sarja, joka tapahtuu vaihteittain. Palvelutuotannon pääosat ovat: palveltava asiakas, palveluympäristö, kontaktihenkilöstö ja muuta asiakkaat. Huomiota on kiinnitettävä palvelualoilla erityisesti palveluympäristöön. Niillä aloilla,

joissa kontaktihenkilöt menevät asiakkaiden luo tai asiakkaita käy muuten vähän, on palveluympäristöllä vähemmän merkitystä. Palveluympäristön pitäisi vahvistaa haluttua mielikuvaa. Asiakaskontaktihenkilöiltä vaaditaan palvelutilanteessa myös paljon joustavuutta ja tilanneherkkyyttä, koska asiakkaat ovat erilaisia. (Lahtinen ym. 2001, 54.)

Asiakas arvioi palvelun laatua palvelun eri vaiheissa (Lahtinen ym. 2001, 55). Laadun käsitteen määrittelyyn vaikuttavat omat arvot, uskomukset ja rooli. Usein pidämme laadukkaana sitä, mikä on meille tärkeää. (Suomu ym. 2005, 50.) Palvelun laadusta muodostetaan mielikuva (ks. Kuvio 3), joka usein perustuu tunneseikkoihin eikä niinkään tietoon tai omiin kokemuksiin (Lahtinen ym. 2001, 55). Laatuun liitetään myös käsitteet asiakas ja asiakastyytyväisyys (Suomu ym. 2005, 50).

Lapsen näkökulmasta laadukasta iltapäivätoimintaa voi olla se, että siellä on kivaa tekemistä ja että siellä viihtyy. Vanhemmat ajattelevat laatua enemmänkin asiakkaan näkökulmasta eli heidän tarpeesta siitä, että lapsella on hoitaja iltapäivisin. Vanhempien käsitys toiminnasta perustuu osittain lapsen kertomukseen kerhon toiminnasta, omaan kokemukseen sekä odotukseen siitä, mitä palvelun tulisi olla ja minkä hintaista palvelu on. Asiakastyytyväisyyden mittaaminen on osa laadukasta toimintaa. Mitä lähempänä palvelu on niitä odotuksia, joita esimerkiksi vanhemmilla on palvelua kohtaan sitä tyytyväisempiä he todennäköisesti ovat palvelun laatuun. Mielikuva, joka asiakkaalla on, vaikuttaa merkittävästi siihen, mikä käsitys hänellä on palvelun laadusta. (Suomu ym. 2005, 50.) Jos palvelukokemus ei vastaa asiakkaan odotuksia, asiakas on todennäköisesti tyytymätön (Lahtinen ym. 2001, 56).

Nykyisin ihmiset ovat entistä laatutietoisempia palvelusta, jota he ovat ostamassa. Vanhemmilla on odotuksia iltapäivätoiminnalle ja koska se on maksullista, vanhemmat odottavat myös vastinetta rahoilleen. Vanhemmat puhuvat keskenään palvelun laadusta ja heidän käsityksensä voivat olla myönteisiä tai kielteisiä. Vanhemmat saattavat tehdä kuulemansa tiedon perusteella valinnan, mihin iltapäiväkerhoon he haluavat lapsensa osallistuvan. (Suomu ym. 2005, 47.) Jos palvelun tuottajan imago on huono, asiakas voi hylätä tämän sen perusteella (Lahtinen ym. 2001, 57).

Kuvio 3: Palvelun laatumielikuvaan vaikuttavat seikat (Lahtinen ym. 2001, 55).

4.5 Iltapäivätoiminnan laadun kehittäminen

Lainsäädännöllä on suuri merkitys aamu- ja iltapäivätoiminnan rakenteeseen ja resursseihin. Toimintaa on mahdollista kuitenkin aina kehittää, niin että se vastaa entistä paremmin vanhempien ja lasten tarpeisiin. Vastaavasti ohjaajien näkökulmasta työtä on mahdollista kehittää niin, että se on entistä sujuvampaa ja palkitsevampaa. (Suomu ym. 2005, 47.) Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut 2012 laatukriteerit aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisen tueksi (Opetushallitus 2018, 7). Jotkut kunnat ovat laatineet myös omia laatukriteeristöjä, joita on käytetty sekä kunnan oman että yhteistyökumppaneilta hankitun iltapäivätoiminnan arvioinnissa ja vertailussa (Suomu ym.2005,48).

Laadun kehittämisen pitäisi olla osana päivittäistä työskentelyä ja sen pitäisi saumattomasti liittyä aamu- ja iltapäivätoiminnan arkeen. Usein rutiinit vievät kuitenkin kaiken ajan eikä kehittämiseen jää aikaa. Prosessin alkuunpanijana toimii usein esimies, jonka esimerkillä on kehittämistyössä tärkeä rooli. Hänen on saatava kaikki työntekijät vakuuttuneiksi muutoksen tarpeellisuudesta ja sen tuomasta hyödyistä. Sitouttami-

nen on yksi keino saada työyhteisöä innostumaan. Työyhteisöä voi sitouttaa esimerkiksi kysymällä heidän mielipiteitään siitä, miksi ja ketä varten työtä tehdään, mikä työssä on tärkeää ja mitä halutaan saada aikaiseksi. (Suomu ym. 2005, 48-49.)

Palautteen kerääminen on yksi tapa kehittää aamu- ja iltapäivätoimintaa. Palautetta voi kerätä niin työkavereilta ja asiakkailta kuin palvelun hankkijalta eli kunnalta. Asiakaspalautteet tuovat esille lapsen ja vanhempien käsityksiä toiminnan laadusta. Palautteen avulla voidaan suunnitella toimintaa ja kehittää sitä, koska palautteiden kautta saadaan usein käytännönläheistä tietoa siitä, mitä pitäisi kehittää. (Suomu ym. 2005, 49-50). Palauteprosessi kertoo organisaation asiakaskeskeisyydestä. Organisaatio, jolla on erittäin kattava ja hiottu palautejärjestelmä, on todennäköisesti asiakaskeskeisempi. (Aarnikoivu 2005, 31.)

Koska aamu- ja iltapäivätoiminta muodostuu eri toimintojen muodostamasta palveluketjusta, tulisi palvelun laatua arvioitaessa tarkastella koko ketjun toiminnan laatua (Suomu ym. 2005, 48). Laadukkaan toiminnan edellytys on jatkuva arviointi ja vuorovaikutus. Toiminnan laadusta (ks. Kuvio 4) ovat vastuussa niin työyhteisön jäsenet, johtajat kuin kunnan tasolla henkilöt, jotka vastaavat päätöksistä. Laadun määrittely ja sen toteuttaminen tapahtuu viime kädessä kuitenkin arjessa yhdessä lasten kanssa. (Rajala 2006, 93.)

Kuvio 2: Iltapäivätoiminnan laatu (Rajala 2006, 106).

5 TOTEUTUS

Toteutin tämän opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen menetelmäsuuntaus sopii hyvin tähän tutkimukseen, koska sen avulla pyritään saamaan yhdestä havaintoyksiköstä paljon tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on se, minkälaisena ihmiset kokevat ja näkevät reaali-maailman. Laadullinen tutkimus sopii hyvin prosessien tutkimukseen, joita määrällisellä tutkimuksella tilastollisin analyysin on lähes mahdotonta toteuttaa johtuen prosessien ja ilmiöiden monimutkaisuudesta. Laadullisen tutkimuksen tulos pätee tutkimuskohteeseen eikä sitä voi yleistää. (Kananen 2017, 36.)

Laadullisessa tutkimuksessa käytettäviä aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi kysely, havainnointi, haastattelu ja dokumentteihin perustuva tieto. Aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää rinnakkain tai yhdisteltynä eri tavalla riippuen tutkittavasta ongelmasta ja tutkimusresursseista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Tässä opinnäytetyössä käytin aineistonkeruumenetelminä kyselyä, teemahaastattelua ja SWOT-analyysia.

5.1 Kysely

Opinnäytetyön aiheen varmistuttua maaliskuussa 2019 aloin miettiä, miten tutkimus toteutetaan. Kysely tuntui hyvältä vaihtoehdolta, koska sen avulla uskoin tavoittavani useamman vanhemman ja sitä kautta saavani enemmän vastauksia. Kysely on yksi useimmin käytetyistä tiedonkeräämisen menetelmistä, koska se on nopea ja tehokas tapa kerätä aineistoa. Kyselyn heikkoutena voidaan pitää sitä, että on vaikea arvioida sitä, miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. (Ojasalo ym. 2019, 121.) Kysymykset voivat olla avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Avointen kysymysten hyötynä nähdään se, että vastaajalla on mahdollisuus sanoa, mitä hän todella ajattelee. Monivalintakysymyksissä vastaaja on sidottu valmiiksi annettuihin vastausvaihtoehtoihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198-201.)

Valitsin aikuisten kyselyyn avoimet kysymykset, koska työn tilaajan toiveena oli, että tämän opinnäytetyön avulla saataisiin tietoa siitä, mitä vanhemmat ajattelevat iltapäivätoiminnasta. Lapsille monivalintakysymykset tuntuivat helpommalta tavalta saada vastauksia. Kyselylomakkeessa käytin apuna hymynaamoja valintojen kohdalla, jotta lasten olisi ollut helppo vastata kyselyyn ja näin saisin heiltä mahdollisimman paljon vastauksia. Lasten kyselylomakkeeseen laitoin myös muutaman avoimen kysymyksen.

Kun mietin vanhemmille ja lapsille esitettäviä kysymyksiä, pidin mielessäni koko ajan tutkimuskysymyksen eli mitä iltapäivätoiminta palveluna merkitsee vanhemmille ja lapsille, jotta olisin saanut aineiston, joka vastaa tutkimuskysymykseeni. Tavoitteena oli löytää kehityskohteita ja- ehdotuksia palvelun laadun kehittämiseksi. Kysymyksiä miettiessäni keräsin tietoa iltapäivätoiminnasta. Tämä auttoi minua löytämään sopivia kysymyksiä lomakkeeseen. Yritin myös kysymyksiä miettiessäni kiinnittää huomiota siihen, että kysymykset eivät olisi liian pitkiä, koska pitkät kysymykset voivat aiheuttaa väsymystä. Kysymyksiä ei myöskään saisi olla liikaa, sillä mitä pidempi kysely on, sitä huonompi on vastausprosentti. (Kwiksurveys 2019.) Aikuisille laatimaani kyselylomakkeeseen (ks. Liite 2) tuli 13 kysymystä ja lasten kyselylomakkeeseen (ks. Liite 4) tuli 7 monivalintakysymystä ja neljä avointa kysymystä.

Miettiessäni kysymyksiä vanhemmille suunnittelin samalla myös saatekirjeen kyselylomakkeeseen, jotta vanhemmat tietäisivät, mistä on kysymys ja miksi toivoisin heidän osallistuvan kyselyyn. Saatekirjeen avulla vastaajalle voidaankin kertoa, mistä tutkimuksessa on kysymys. Tämän perusteella vastaaja voi päättää, vastaako hän kyselyyn vai ei. Hyvän saatekirjeen tulisi herättää luottamusta ja motivaatiota vastata kyselyyn. Saatekirjeellä voikin olla vaikutusta vastausprosenttiin ja siksi sen suunnitteluun kannattaa käyttää aikaa. (Ojasalo ym. 2015, 133.) Saatekirjeessä kyselyineen on kolme asiaa, jotka vaikuttavat siihen, osallistuuko tutkimuskohde tutkimukseen. Nämä ovat saatteen ja kyselyn visuaalisuus, sisältö ja se, miten laaja kysely on sekä kieli. (Vilkkä 2005, 153.)

Saatekirjeessä kerroin myös, että lapset saavat koulussa täytettäväkseen oman kyselylomakkeen ja että tätä varten tarvitsisin vanhempien suostumuksen siihen, että lapsi saa osallistua kyselyyn. Saatekirjeen (ks. Liite 1) liitteeksi tuli näin ollen vanhemmille tarkoitettu kysely ja lupalappu (ks. Liite 3).

Kyselyn toteutus

Ennen kuin aloin kopioida saatekirjeitä, kyselylomakkeita ja lupalappuja jaettavaksi vanhemmille ja lapsille, annoin ne työn tilaajalle kommentoitavaksi ja vasta hänen hyväksynnän jälkeen aloitin kopioinnin. Tässä vaiheessa olisi ollut hyvä vielä testata kyselylomaketta muutamilla vanhemmilla, mutta ajan puutteen vuoksi en ehtinyt sitä tekemään. Iltapäivätoiminta loppui kouluissa jo toukokuun lopussa ja osa lapsista lopeteli iltapäivätoiminnassa käynnin jo aikaisemmin.

Saatekirjeitä liitteineen jaettiin koulun iltapäivätoiminnassa 25.4.-26.4.2019 reppupostina koteihin. Kysely olisi ollut helpompi toteuttaa sähköisenä, mutta käytettävissä ei ollut ajantasaisia yhteystietoja ja näin ollen reppuposti jäi ainoaksi vaihtoehdoksi. Vastausaikaa vanhemmille annettiin kyselyn osalta 10.5.2019 saakka ja lupalapun palauttamiselle 3.5.2019 saakka. Ohjaajat muistuttelivat vanhempia säännöllisesti täyttämään kyselylomakkeen ja palauttamaan sen iltapäivätoimintaan. Koska kyselyitä ei 10.5.2019 mennessä ollut palautunut kovinkaan monta, ohjaajat jatkoivat vanhempien muistuttamista ja näin vastauksia saatiin hieman enemmän. Kaiken kaikkiaan vastauksia vanhemmilta saatiin koulu A:sta 10 kappaletta ja koulu B:stä 14 kappaletta. Tarkkaa määrää siitä, kuinka paljon kyselylomakkeita meni koteihin ei ole, koska mukana oli perheitä, joissa on useampi lapsi ja varmuutta siitä, että saivatko vanhemmat kyselylomakkeen lapsen mukana ei ole.

Lasten kyselyiden virallinen täyttämispäivä kouluilla oli 6.5.2019, mutta koska osa lapsista, jotka olivat saaneet vanhemmilta luvan osallistua kyselyyn eivät olleet silloin paikalla, sovin ohjaajien kanssa, että lapset täyttävät kyselylomakkeen myöhemmin heidän kanssaan. Kaiken kaikkiaan 12 lasta osallistui koulu A:ssa kyselyyn ja koulu B:ssä 13 lasta.

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelujen tarkoituksena, jotka toteutin toukokuun aikana, oli toimia vanhemmille toteutetun kyselylomakkeen tukena. Teemahaastattelun avulla on mahdollista kerätä syvällistä tietoa kehittämisen kohteesta (Ojasalo ym. 2015, 106). Teema-

haastattelu on yleisin käytetty tutkimushaastattelun muoto, joka tunnetaan myös nimellä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa poimitaan tutkimusongelman aiheet tai teemat, jotka tarvitaan tutkimusongelman käsittelemiseksi. Haastattelun tavoitteeseen kuuluu, että vastaaja voi antaa kaikista teemoista oman kuvauksensa. (Vilkkä 2005, 101.)

Koin, että teemahaastattelu on myös menetelmä, jolla pääsin vuorovaikutukseen palvelun käyttäjän kanssa. Toteutin vanhempien teemahaastattelut koulujen tiloissa ja nauhoitin haastattelut. Aineiston tallentaminen antaa mahdollisuuden joko kirjoittaa aineisto tekstiksi tai koodata päätelmiä tai teemoja suoraan tallenteelta. Aineiston litteroinnin tarkkuudelle ei ole yksiselitteistä ohjeistusta. Siihen, kuinka tarkkaan litterointiin on tarvetta lähteä, vaikuttaa tutkimusote ja tutkimustehtävä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138-139.) Päädyin tässä tutkimuksessa kuuntelemaan tallennetut haastattelut heti samana päivänä, kun haastattelu oli ollut ja kirjoittamaan eli litteroimaan aineiston mahdollisimman sanatarkasti hyödyntäen Word-tekstinkäsittelyohjelmaa. Teemahaastattelun runko (ks. Liite 5) löytyy opinnäytetyön liitteistä.

5.3 SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on monipuolinen liiketoiminnan suunnittelun väline ja se sopii useaan eri tarkoitukseen (Viitala & Jylhä 2006, 59). Se on väline, jota käytetään vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien määrittämiseen (WordStream 2019). Analyysin hyöty riippuu paljolti siitä, kuinka se laaditaan ja miten sen tuottamaa tietoa käytetään päätöksenteossa hyödyksi (Viitala ym. 2006, 60).

Toteutin ohjaajille SWOT-analyysityyppisen kyselyn koululla A 14.5.2019 ja koululla B 15.5.2019. Jokainen ohjaa sai täytettäväkseen nelikenttäkyselyn (ks. Liite 6), johon he merkitsivät, mitä he näkevät työn hyvinä ja huonoina puolina ja miten kehittäisivät työtään ja mitkä ovat työn kehittämisen esteet. Kaiken kaikkiaan sain ohjaajilta yhdeksän vastausta eli kaikki ohjaajat vastasivat.

5.4 Aineiston analysointi

Tutkimusaineistoa on mahdollista analysoida usealla eri tavalla. Aineistosta on hyvä kuitenkin erottaa tutkimusongelman näkökulmasta oleelliset ja epäoleelliset asiat. Lisäksi aineistosta tulisi löytää yhteyksiä eri ilmiöiden välillä. Aineistoa voi teemoitella, ryhmitellä ja luokitella. Tärkeää on, että tutkija pystyy aineistosta erottelemaan osia, eri näkökulmia, kysymyksiä ja tuloksia. (Pihlaja 2001, 57.)

Kun olin saanut vanhemmilta kyselylomakkeen ja teemahaastatteluiden avulla kerätyn tutkimusaineiston kasaan, aloitin aineiston analysoinnin miettimällä sopivia teemoja, joilla lähteä käymään läpi tutkimusaineistoa. Aloitin vanhempien kyselylomakkeiden vastauksista. Numeroin jokaisen kyselylomakkeen, jotta myöhemmin tietäisin, kenen vastauksesta on kyse. Sen jälkeen ryhmittelin vastaukset kummankin koulun osalta Word-tekstinkäsittelyohjelman avulla sen teeman alle, johon vastaus liittyi. Löytääkseni yhteneväisyyksiä käytin apuna värejä. Lopuksi yhdistin teemahaastatteluista saadun aineiston kyselylomakkeiden tuloksiin samalla tavalla ja näin minulle alkoi muodostua käsitys tutkimuksen tuloksista vanhempien osalta.

Kun olin analysoinut vanhempien kyselylomakkeiden ja teemahaastatteluiden aineiston siirryin lasten kyselylomakkeiden analysointiin. Lasten kyselylomakkeiden analysoinnin aloitin myöskin numeroimalla lomakkeet. Lasten kyselylomake erosi aikuisten kyselylomakkeesta siten, että lastenkyselyssä oli lähinnä vaihtoehtoisia kysymyksiä ja vain muutama avoin kysymys. Tässä näin parhaimmaksi vaihtoehdoksi viedä lasten kyselylomakkeiden vaihtoehtoiset vastaukset Excel-taulukkoon, jossa aineistoa oli helppo käsitellä ja muodostaa siitä erilaisia kuvioita. Avoimia kysymyksiä oli myöskin sen verran vähän, että niistä oli helppo tehdä yhteenveto Word-tekstinkäsittelyohjelmalla. Lasten kyselyn avoimia kysymyksiä läpikäydessäni huomasin kuitenkin, että kysymys kahdeksan, jossa haettiin vastausta sille, miten lapset kokevat iltapäivätoiminnan verrattuna kouluun tai harrastukseen oli liian vaikea. Lapset olivat ymmärtäneet kysymyksen eri tavalla ja siksi en huomioinut tätä kysymystä tutkimustuloksissa. Lapset eivät selvästi ymmärtäneet, mitä ”verrattuna” tarkoittaa ja osa oli ehkä siksi jättänyt jopa koko kysymykseen vastaamatta.

Viimeisenä kävin läpi ohjaajien vastaukset. Kokosin ohjaajien vastaukset yhteen SWOT-nelikenttäänalyysiin, jotta sain kokonaiskuvan ohjaajien näkemyksistä.

6 TULOKSET

Esittelen opinnäytetyön tulokset aihealueittain siten, että ensin käyn läpi vanhempien ja sen jälkeen lasten näkemyksiä iltapäivätoiminnasta ja lopuksi ohjaajien näkemyksiä heidän työstään.

6.1 Vanhempien näkemyksiä iltapäivätoiminnasta

Vanhempien kyselylomakkeiden ja teemahaastatteluiden tulokset jaettiin kolmeen teemaan: hyvin toimivat asiat, toiveet ja lasten harrastukset (ks. Taulukko 1).

Hyvin toimivat asiat	
Ilmoittautuminen <ul style="list-style-type: none"> • sujuvaa Wilman kautta • sujui hyvin • vaivatonta • prosessi helppo ja sujui hyvin 	Ilmapiiri <ul style="list-style-type: none"> • koen, että ilmapiiri on toimiva vanhempien ja ohjaajien välillä, joten olen tyytyväinen ilmapiiriin • ilmapiiri on rento. Ohjaajat tervehtivät ja kertovat, mitä iltapäivätoiminnassa on tehty
Lasten myönteinen suhtautuminen <ul style="list-style-type: none"> • menee mielellään, todella harvoin on mitään negatiivista sanottavaa • on mielellään iltapäivätoiminnassa. Lapsi kertoo hyvistä/pahoista asioista päivittäin perheen yhteisillä illallisilla • kyllä kertoo, menee mielellään, myös vanhempien vapaapäivinä • 2. luokkalainen ei enää kovin iloisesti mene 	Toiminta <ul style="list-style-type: none"> • sijainti omalla koululla • mahdollistaa työssäkäynnin • lapsella on aikuinen turvanaan pitkän iltapäivän ajan • voivat oppia siellä paljon ja ohjaajat auttavat läksyissä, tapaavat uusia ystäviä, voi nauttia toiminnasta • välipala, läksyjen teko niin ei tarvitse enää kotona illalla niitä tehdä • vähemmän katsovat telkkaria kotona
Toiveet	
<ul style="list-style-type: none"> • mahdollisimman pieni ryhmäkoko • enemmän ohjattua tuokioita/toimintaa • enemmän ohjaajia • joku rauhallinen tila • säilytystila • lisää viestintää • enemmän yhteistoimintaa koulun, kodin ja iltapäivätoiminnan välillä 	<ul style="list-style-type: none"> • iltapäivätoiminnan ulottaminen myös lomien ajaksi • aamuhoito, helpottaisi perheen arkea • olisi hyvä, jos lapsi saisi osallistua iltapäivätoimintaan isompanakin
Lasten harrastukset	
<ul style="list-style-type: none"> • lapsella on jumppaharrastus, en koe iltapäivätoimintaa harrastuksen korvikkeeksi • useita urheiluharrastuksia • on harrastuksia kerran viikossa • viikossa viulutunti 	

Taulukko 1: Vanhempien näkemyksiä iltapäivätoiminnasta.

Hyvin toimivat asiat iltapäivätoiminnassa

Vanhemmat kertoivat vastauksissaan saaneensa tietoa iltapäivätoimintaan ilmoittautumisesta muun muassa koululta, päiväkodilta, Espoon kaupungin sivuilta, vanhemmilta ja ystäviltä. Iltapäivätoimintaan ilmoittautumisen he olivat kokeneet sujuneen hyvin.

Tulokset osoittivat myös, että iltapäivätoiminnassa on hyvä ilmapiiri. Joskus meteli, jatkuva meno ja hälinä saattavat saada ilmapiirin tuntumaan kiireiseltä, mutta vastaanotto iltapäivätoiminnassa on kuitenkin aina ystävällinen. Ohjaajat ovat luotettavia ja kivoja ja heiltä löytyy tarvittaessa aikaa.

Enemmistö vanhemmista kokee, että lapset viihtyvät iltapäivätoiminnassa ja menevät sinne mielellään. Muutamissa vastauksissa, kävi ilmi, että lapsi pitää iltapäivätoimintaa pakollisena tai lapsi ei mene sinne kovin mielellään. Tähän saattoi vaikuttaa se, kuten yksi vastaajista arvioi, että nämä lapset olivat toista vuotta iltapäivätoiminnassa ja kakkosluokkalaiset eivät välttämättä pidä iltapäivätoiminnasta niin paljon kuin ekaluokkalaiset. Vastauksista tuli esille, että suurin osa lapsista myös kertoo päivän tapahtumista kotona niin ikävistä kuin positiivistakin asioista.

Vanhemmat arvostavat iltapäivätoimintaa ja kokevat, että sillä on suuri merkitys lapsiperheelle. Vanhemmat arvostavat sitä, että iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle turvallisen paikan lyhyen koulupäivän jälkeen eikä lapsen tarvitse olla yksin kotona. Iltapäivätoiminta mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin, koska vanhempien ei tarvitse miettiä, onko lapsella kaikki hyvin. Iltapäivätoiminnassa lapsi voi leikkiä kaverien kanssa ja siellä on monipuolista ohjattua toimintaa kuten ulkoilua, liikuntaa, pelaamista, askartelua ja piirtämistä. Iltapäivätoiminnassa lapsi saa myös välipalan ja apua läksyjen tekoon. Välipalan hyötynä vanhemmat näkivät sen, että lapsi on kotona pirteämpi ja jaksaa odottaa illallista. Iltapäivätoiminnan hyvänä puolena nähtiin vastauksissa myös se, että iltapäivätoiminnassa lapsella on mahdollisuus harjoitella ja oppia erilaisia asioita kuten suomen kielen taitoa, kirjoittamis- ja lukutaitoa. Toiminnan sijainti omalla koululla samoin kuin aikuisen läsnäolo nähtiin myös hyväksi asiaksi.

Toiveet

Vanhemmat toivoivat vastauksissaan iltapäivätoimintaan enemmän opettavaista ja ohjattua toimintaa kuten pelaamista ja luistelua. Ohjaajia kaivattiin myös enemmän ja vastauksissa kävi ilmi, että vanhemmat toivoivat, että ohjaajien määrää arvioitaessa otettaisiin huomioon myös lasten erilaisuus, koska sillä on vaikutus ohjaustarpeeseen. Kysyttäessä sopivaa ohjaajien lukumäärää lasta kohden arvioi suurin osa vanhemmista, että olisi hyvä, jos kuutta tai kahdeksaa lasta kohden olisi yksi ohjaaja.

Ryhmäkoon toivottiin olevan mahdollisimman pieni. Tiloilla nähtiin kuitenkin olevan vaikutusta ryhmäkokoon, sillä jos tilat olisivat isommat voisi ne tarvittaessa jakaa ja näin lisätä rauhallisuutta toimintaan. Rauhalliselle oleskelulle ei tällä hetkellä löydy tilaa. Aulatila, jossa kulkee paljon muitakin oppilaita, on epäviihtyisä ja meluisa eikä sovi iltapäivätoimintaan. Iltapäivätoiminnan tiloissa olisi parantamisen varaa myös tavaroiden säilyttämisen osalta. Toiveena esitettiin säilytystilan kuten lukollisen huoneen saamista lasten tavaroiden säilyttämiselle.

Enemmistö vastaajista toivoi parannusta yhteydenpitoon ohjaajien, kodin ja koulun välille. Toiveena esitettiin, että koulu, iltapäivätoiminta ja vanhemmat arvioisivat enemmän yhdessä lapsen taitoja ja kehitystä ja että toiminta olisi paremmin koordinoitua. Lapsen taitojen ja kehityksen seuraamiseksi ehdotettiin, että luokanopettaja ja iltapäivätoiminnan ohjaaja kävisivät pari kertaa vuodessa keskusteluja siitä, miten lapsella on mennyt koulussa/iltapäivätoiminnassa.

Tiedonkulkuun toivottiin parannusta, sillä tällä hetkellä koululta ei esimerkiksi kulje tieto lapsen poissaolosta suoraan iltapäivätoimintaan. Vastausten mukaan osa vanhemmista kokee, että yhteydenpito kodin ja iltapäivätoiminnan välillä on tällä hetkellä minimaalista. Nähtiin, että jos tieto on vain lapsen varassa, niin kaikki tieto iltapäivätoiminnasta ei kulje kotiin asti. Vanhemmat toivovat tietoa tulevista tapahtumista kuten retkipäivistä ja siitä, miten lapsella yleensä menee iltapäivätoiminnassa. Tiedonkulun parantamiseksi ehdotettiin viikko- tai kuukausitiedotetta. Kuukausitiedotteeseen olisi koottuna se, mitä iltapäivätoiminnassa on tehty ja mitä tapahtuu ensi kuussa. Tiedotteita toivottiin kirjallisessa muodossa etupäässä sähköisesti kuten sähköpostitse, tekstiviestitse tai Wilman kautta. Osa vanhemmista toivoi tiedonkulun ja yhteydenpidon parantamiseksi iltapäivätoiminnassa jo nyt järjestettyjä yhteisiä tapaamisia lisää.

Vanhemmille esitettyyn kysymykseen siitä, että olisiko hyvä, jos iltapäivätoimintaan olisi mahdollista osallistua myöhemminkin esimerkiksi koko ala-asteen ajan, niin suurin osa vanhemmista piti ajatusta hyvänä. Osa näki, että koulussa on kuitenkin kerhotoimintaa, joten iltapäivätoiminnan jatkaminen ei välttämättä ole tarpeen. Toiveena esitettiin myös, että iltapäivätoimintaa järjestettäisiin loma-aikoina ja aamuisin.

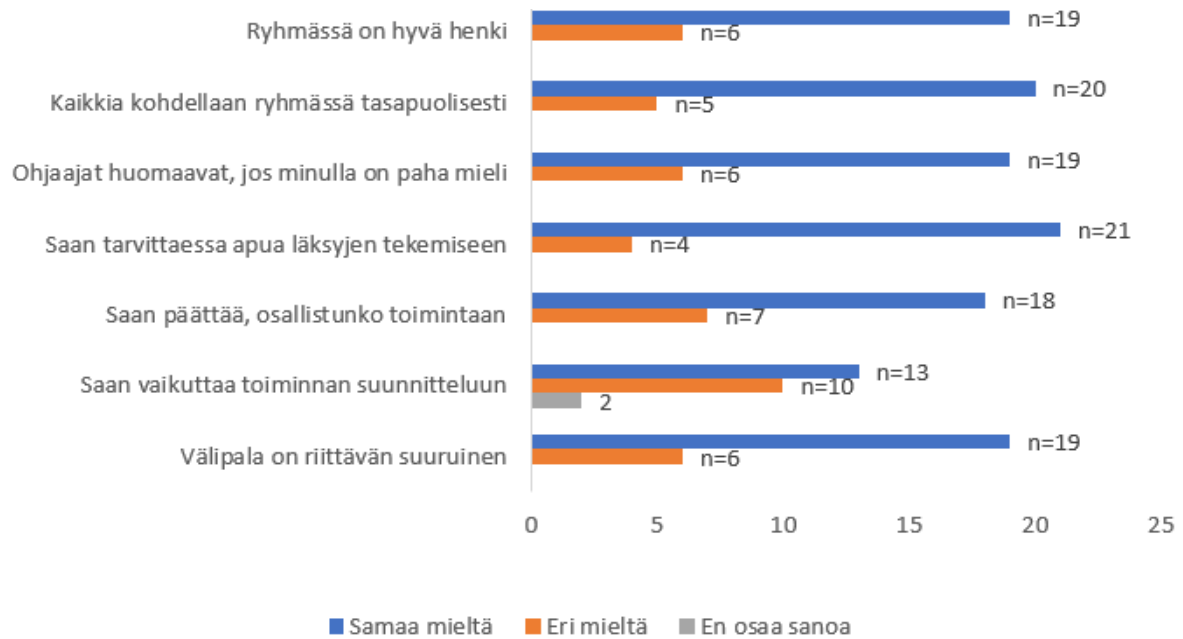
Lasten harrastukset

Suurimmalla osalla lapsista oli saatujen vastausten perusteella erilaisia harrastuksia. Iltapäivätoiminta ei tämän opinnäytetyön tulosten perusteella näyttäisi korvaavan lasten harrastuksia. Vanhemmat, joiden lapsilla ei ollut harrastuksia toivat vastauksissaan esille muun muassa sen, että ekaluokkalaiset eivät välttämättä osaa vielä kaivata harrastuksia.

6.2 Lasten näkemyksiä iltapäivätoiminnasta

Lasten kyselyssä kartoitettiin aluksi, sitä ovatko he ensimmäistä, toista vai kolmatta vuotta iltapäivätoiminnassa. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli ensimmäistä vuotta ja alle kymmenen toista tai kolmatta vuotta iltapäivätoiminnassa.

Lasten monivalintakyselyn tulokset on koottu alla olevaan kuvioon (ks. Kuvio 5). Vastauksia kyselyyn saatiin kaiken kaikkiaan 25, kun molempien koulujen vastaukset on laskettu yhteen. Tulokset esitetään niin, että täysin samaa mieltä ja samaa mieltä on laskettu yhteen ja vastaavasti täysin eri mieltä ja eri mieltä vastaukset yhteen. Mikäli lapsi ei ollut vastannut kysymykseen, on se merkitty kohtaan en osaa sanoa.

Kuvio 3: Lasten mielipiteitä iltapäivätoiminnasta.

Vastausten perusteella lapset ovat enimmäkseen samaa mieltä kyselylomakkeessa esitetyistä väittämistä. Enemmistö lapsista kokee, että he saavat iltapäivätoiminnassa riittävän suuruisen välipalan, ryhmässä on hyvä henki ja kaikkia kohdellaan tasapuolisesti. Enemmistö lapsista kokee myös, että ohjaajat huomaavat, jos heillä on paha mieli ja että he saavat osallistua toiminnan suunnitteluun sekä päättää siitä, haluavatko he osallistua ohjattuun toimintaan vai eivät. Erityisesti lapset olivat samaa mieltä siitä, että he saavat tarvittaessa apua läksyjen tekemiseen.

Kyselylomakkeen avoimet kysymykset

Kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä lapsilta haluttiin kerätä tietoa siitä, mikä iltapäivätoiminnassa on kivaa ja mikä vähemmän kivaa sekä miten toimintaa voisi kehittää (ks. Taulukko 2).

Mukavat asiat	Ei niin mukavat asiat	Toiveita
<ul style="list-style-type: none"> • liikunta • leikkiminen • ulkona oleminen • ei mikään • vapaa-aika • askartelu • peli ja läksyluokka • välipala • kivat kaverit • liikuntasali • kivat ohjaajat ja kaverit 	<ul style="list-style-type: none"> • lähteminen • satu • kaikki • lauluhetki • yksinoleminen • ei mikään • vähän omaa tilaa 	<ul style="list-style-type: none"> • voisi tehdä, mitä haluaa • mahdollisuus lepäämiseen • saisi pelata kännykällä • on juuri hyvä, ei oikein voi muuttaa mitään, koska ilta-päivätoiminta on jo ihan hyvä • liikuntasali olisi aina auki, kun voi • saisi pelata Pokemon-korteilla • pleikkari • elokuvia, HopLoppiin • leipomista, pyöräilyä • piirtämistä, lukemista

Taulukko 2: Lasten avointen kysymysten vastaukset.

Tulokset osoittivat, että lapset pitävät iltapäivätoiminnassa järjestettävästä erilaisesta toiminnasta, välipalasta ja että siellä on kavereita. Myös ohjaajat koettiin kivoiksi. Vastaukset siihen, mikä iltapäivätoiminnassa ei ole niin kivaa vaihtelivat vastaajittain. Enemmistö koki kuitenkin, että iltapäivätoiminnassa ei mikään ole tylsää.

Lapsilta kerättiin avointen kysymysten avulla myös toiveita toiminnan kehittämiseksi. Osa koki, että iltapäivätoiminta on nykyisellään hyvä. Osalta lapsilta tuli erilaisia toiveita, jotka liittyivät esimerkiksi pelaamiseen, liikuntaan ja rauhallisempaan olemiseen kuten lepäämiseen, lukemiseen, elokuvien katsomiseen ja piirtämiseen

6.3 Ohjaajien näkemyksiä työstään

Kyselyn alussa kysyttiin ohjaajilta heidän koulutustaan ja sitä, kuinka kauan he olivat toimineet ohjaajina iltapäivätoiminnassa. Ohjaajat olivat koulutukseltaan koulunkäyntiavustajia tai lähihoitajia. Iltapäivätoiminnan ohjaajina he olivat työskennelleet noin vuodesta seitsemään vuoteen. Ohjaajien näkemykset työstään on koottu SWOT-nelikenttäänalyysiin (ks. Taulukko 3).

<p>Hyviä asioita töissä</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsilta ja vanhemmilta saatu suora palaute • näkee työnsä tuloksen • lapset • kivat työkaverit • ystävällinen tiimi, joka kunnioittaa muiden mielipiteitä ja on kannustava • mahdollisuus käyttää luovuutta • jokainen päivä on erilainen • saa neuvoa ja ohjata lapsia erilaisissa tilanteissa • hyvä yhteistyö ohjaajien kesken • selkeä työnjako ja työtehtäviä vaihdellaan ohjaajien kesken • hallinto, joka auttaa tarvittaessa 	<p>Huonoja asioita työssä</p> <ul style="list-style-type: none"> • työtila on levoton ja meluisa • tilat ovat epäkäytännöllisiä • aina lapset eivät kunnioita aikuisia • kiire, hektisyys • pieni palkka • sijaisten vaihtuvuus • huono työaika • ison ryhmän siirtäminen joskus hankalaa • ei ole riittävästi ohjaajia • suuri määrä lapsia ja pieni tila
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • itsensä kehittämien koulutuksella ja itseopiskelulla • halu kehittää työtä monin eri tavoin • yhteneväisyyttä vielä enemmän työssä ja rutineja • pienryhmätoimintaa • yhteistyön lisääminen vanhempien kanssa 	<p>Esteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilat • aika on rajoitteinen • kiire

Taulukko 3: Ohjaajien näkemykset työstään.

Ohjaajat näkivät, että heillä on hyvät työkaverit ja yhteistyö ryhmän sisällä toimii hyvin. Apuakin saa tarvittaessa. Työn hyvinä puolina ohjaajat näkivät myös työn vaihtelevuuden ja sen, että saa työskennellä lasten kanssa. Työssään ohjaajat kertoivat saavansa suoraa palautetta lapsilta ja vanhemmilta ja kokivat sen hyväksi. Työn huonoina puolina ohjaajat näkivät tilojen epäkäytännöllisyyden, kiireen, sijaisten vaihtuvuuden, huonon palkan ja työajan sekä isot ryhmät ja ohjaajien vähäisyyden. Ohjaajat toivoivatkin pienryhmätoimintaa. Tulokset osoittivat, että ohjaajat olisivat myös halukkaita kouluttautumaan ja kehittämään omaa osaamistaan ja toimintaa. Esteeksi työn kehittämiselle he näkivät kiireen ja tilat.

6.4 Yhteenveto

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että vanhempien mielestä iltapäivätoiminnalla on suuri merkitys perheen arjen kannalta. Iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle turvallisen paikan koulupäivän jälkeen. Iltapäivätoiminnassa lapsella on kavereita, mielekästä tekemistä ja aikuinen turvanaan. Vanhemmat arvostavat iltapäivätoiminnassa annettavaa välipalaa ja sitä, että iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle mahdollisuuden harjoitella ja oppia erilaisia asioita. Vanhemmat kokevatkin, että iltapäivätoiminta mahdollistaa heidän työssäkäyntinsä, koska heidän ei tarvitse olla huolissaan siitä, onko lapsella kaikki hyvin. Suomu, Erkama ja Havu (2005, 17) tuovat kirjassaan Koululaisten iltapäivätoiminnan opas esille myös iltapäivätoiminnan lähtökohtia kuten, että iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tarjota lapselle turvallinen ympäristö koulun jälkeen sekä virkistävää ja monipuolista toimintaa. Vanhempien vastaukset osoittavat, että iltapäivätoiminta vastaa myös sille asetettuja tavoitteita.

Silloin, kun palvelu on lähempänä niitä odotuksia, mitä esimerkiksi vanhemmilla on iltapäivätoimintaa kohtaan sitä tyytyväisempiä he todennäköisesti ovat palvelun laatuun (Suomu ym. 2005, 50). Iltapäivätoiminnan voidaan siis katsoa opinnäytetyön tulosten mukaan vastaavan vanhempien odotuksia, koska vanhemmat olivat tyytyväisiä iltapäivätoimintaan. Vanhempien käsitykseen iltapäivätoiminnan laadusta vaikuttaa myös lasten kertomukset iltapäivätoiminnasta (Suomu ym. 2005, 50). Kysyttäessä vanhemmilta, miten lapset suhtautuvat iltapäivätoimintaan ja kertovatko he päivän tapahtumista, niin suurin osa vanhemmista kertoi lasten menevän pääsääntöisesti mielellään iltapäivätoimintaa ja kertovan päivän tapahtumista. Lasten positiivisilla kertomuksilla vanhemmille iltapäivätoiminnasta saattoi osaltaan olla vaikutusta siihen, että opinnäytetyön tulokset osoittivat, että vanhemmat ovat tyytyväisiä iltapäivätoiminnan laatuun.

Toiminnan järjestäjän olisi palvelun laadun kehittämiseksi hyvä kiinnittää huomiota siihen, mikä lapsen mielestä on hyvää iltapäivätoimintaa, koska kyse on lapsen vapaa-ajan toiminnasta (Suomu ym. 2005, 51). Tämän opinnäytetyön tulokset osoittivat, että lapset ovat tyytyväisiä iltapäivätoimintaan tällä hetkellä. Mukaviksi asioiksi lapset mainitsivat leikkimisen, askartelun, välipalan ja kaverit. Tylsää asioita ei ollut kovin

montaa ja vastaukset vaihtelivat vastaajittain. Vastauksissa mikään ikävä asia ei erityisesti noussut yleisesti ikäväksi asiaksi. Lasten kyselyn vastauksissa kiinnitti kuitenkin huomiota se, että 23:sta vastaajasta 13 koki, että he voivat vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja kymmenen ei. Lasten osallisuutta toiminnan suunnitteluun voisi pyrkiä tämän perusteella lisäämään.

Vastauksissa sekä lapset että vanhemmat toivat esille ohjaajien mukavuutta ja luotettavuutta. Vanhemmat kokivat myös ilmapiirin olevan hyvä ja että ohjaajilla on heille tarvittaessa aikaa. Ohjaajille tehdyn kyselyn mukaan heidän keskuudessaan valitsikin hyvä työilmapiiri ja he kertoivat nauttivansa lasten kanssa työskentelystä ja olivat halukkaita kehittämään itseään ja iltapäivätoimintaa. Laadukkaassa iltapäivätoiminnassa onkin päteviä ohjaajia, jotka arvostavat työkavereitaan, lapsia ja heidän vanhempiaan sekä omaa työtään (Rajala 2006, 50).

Iltapäivätoimintaan ilmoittautumisprosessinkin vanhemmat olivat kokeneet sujuneen hyvin. Tietoa iltapäivätoiminnasta he olivat saaneet esimerkiksi muilta vanhemmilta ja ystäviltä. Usein vanhemmat puhuvatkin keskenään asioista ja saattavat tehdä palvelusta saadun tiedon perusteella valinnan siitä, mihin iltapäiväkerhoon he haluavat lapsensa osallistuvan (Suomu ym. 2005, 47). Huono palveluntuottajan imago olisi voinut vaikuttaa siihen, että vanhemmat eivät olisi ilmoittaneet lastaan tähän iltapäivätoimintaan (Lahtinen ym. 2001, 57).

Vaikka iltapäivätoimintaan oltiin tyytyväisiä, tuli tuloksissa esille myös asioita, joihin toivottiin parannusta. Yksi näistä olivat tilat. Tällä hetkellä ei kouluista löydy tilaa rauhalliseen olemiseen. Tämä tuli esille sekä lasten, vanhempien kuin ohjaajienkin kyselyssä. Tilat koettiin epäkäytännöllisiksi ja esteeksi pienryhmätoiminnalle. Hyvän palvelun kannalta olisi kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota palveluympäristöön, koska sillä on vaikutusta siihen mielikuvaan, joka asiakkaalle halutaan toiminnasta luoda (Lahtinen ym. 2001, 54). Perusopetuslain (628/1998) 8a-luvun mukaisesti lapselle pitäisi iltapäivätoiminnassa tarjota myös mahdollisuus lepoon rauhallisessa ympäristössä, joka vastausten perusteella ei tällä hetkellä näyttäisi täysin toteutuvan. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisesti koulun tilojen käytön suunnittelussa, koulurakennusten korjaustöissä ja rakennettaessa uusia kouluja tulisi mahdollisuuksien mukaan aina ottaa huomioon iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Toimintaympäristön

tarkoituksena on tukea toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista. (Opetushallitus 2011, 19.)

Toinen kehittämisen kohde oli ohjaajien määrä ja ryhmäkoko. Vanhemmat toivoivat lisää ohjaajia ja mahdollisimman pieniä ryhmiä. Myös ohjaajien kyselyssä mainittiin, että ohjaajia ei ole riittävästi ja hekin toivoivat pienempiä ryhmiä. Suurissa ryhmissä on usein meluisaa eikä ohjaajat ehdi ottamaan huomioon kaikkia lapsia, jolloin voi olla mahdollista, että ryhmässä alkaa esiintyä kiusaamista. Ryhmän joukossa on myös erilaisia lapsia. Erityislapset tarvitsevat enemmän ohjausta ja tämä pitäisi ottaa huomioon ohjaajien määrässä ja ryhmien koossa. (Tiesalo 2009.) Lasten vastauksien joukossa oli yksi lapsi, joka oli maininnut, että iltapäivätoiminnassa on tylsää yksinolo. Ryhmäkoolla saattaa olla tähän vastaukseen vaikutusta.

Kolmantena asiana vastauksissa tuli esille, että yhteydenpitoa pitäisi parantaa iltapäivätoiminnan, vanhempien ja koulun välillä. Toiveena esitettiin, että koulu, iltapäivätoiminta ja vanhemmat arvioisivat enemmän yhdessä lapsen taitoja ja kehitystä ja että toiminta olisi paremmin koordinoitua. Vanhemmat toivoivat myös lisää viestintää siitä, miten lapsella on iltapäivätoiminnassa mennyt. Tiedonkulun parantamiseksi ehdotettiin viikko- tai kuukausitiedotetta. Kuukausitiedotteessa kerrottaisiin, mitä iltapäivätoiminnassa on tehty ja mitä tehdään seuraavassa kuussa. Myös ohjaajien vastauksissa tuli esille toiveena yhteistyön lisääminen vanhempien ja iltapäivätoiminnan välillä. Perusopetuslain (628/1998) 8a-luvun mukaisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteisiin kuuluukin olla tukemassa kodin ja koulun kasvatustyötä. Yhteinen vastuu ja kiinnostus lapsen kehitystä kohtaan lisää lapsen tuntemusta ja näin auttaa tunnistamaan lapsen tarpeita (Rajala 2006, 15). Tunnistamalla lapsen tarpeet voidaan iltapäivätoimintaa kehittää entistä paremmaksi.

Neljäntenä kehitysehdotuksena tuli asioita, jotka liittyvät iltapäivätoiminnan järjestämisen laajentamiseen. Tutkimuksessa kysyttiin vanhempien näkemystä sille, että jos iltapäivätoiminta jatkuisi vielä 1. ja 2. vuoden jälkeenkin esimerkiksi koko ala-asteen ajan. Suurin osa vanhemmista piti tätä ajatusta hyvänä. Sen sijaan vanhempien näkemykset sille, pitäisikö iltapäivätoimintaa olla myös lomien aikana vaihteli. Kehitysehdotuksissa oli muutamissa vastauksissa kuitenkin erikseen toivottu, että iltapäivätoimintaa olisi myös lomien aikana sekä aamuisin. Iltapäivätoiminnan järjestämisessä

olisikin hyvä ottaa huomioon perhe- ja työelämässä tapahtuneet muutokset, joilla saattaa olla vaikutusta siihen, milloin aamu- ja iltapäivätoimintaa haluttaisiin järjestettävän. Hyvin suunnitellulla toiminnalla voidaan parhaiten tarjota tukea työelämän, lasten koulunkäynnin ja perheiden vapaa-ajan yhteensovittamiseen (Rajala 2006, 5).

Viidentenä kehitysehdotuksena tuli vanhemmilta, että iltapäivätoiminnassa olisi enemmän ohjattua ja opettavaista toimintaa kuten luistelua. Lapsille tarjottiin myös avoimissa kysymyksissä mahdollisuutta kertoa toiveita iltapäivätoiminnan parantamiseksi ja he toivoivat esimerkiksi toimintaan elokuvia, leipomista ja että liikuntasali olisi aina auki. Opinnäytetyön tulokset toivat esille, että iltapäivätoiminta ei näyttäisi kuitenkaan korvaavan harrastuksia, sillä monella lapsella oli harrastuksia. Helmikuussa 2019 lasten ja nuorten vapaa-ajasta tehdyn tutkimuksen tulosten mukaan suurimmalla osalla 6-29-vuotiaista lapsista tai nuorista on jokin harrastus eli tämän opinnäytetyön tulos vahvisti käsitystä siitä, että iltapäiväkouluikäisillä lapsilla on harrastuksia. Harrastusten sijoittaminen iltapäivään koulun jälkeen ja koulussa tapahtuvaksi onkin pohtimisen arvoinen asia, sillä usein harrastukset sijoittuvat ilta-aikaan ja vievät perheen yhteistä aikaa (Väestöliitto 2007, 28). Opetus- ja kulttuuriministeriön 2019 julkaiseman harrastamisen strategian, jonka kohteena ovat 6-25-vuotiaat, yhtenä pääpainona onkin koulupäivän aikana tapahtuvan harrastustoiminnan lisääminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b, 10).

6.5 Tulosten vertailu

Opinnäytetyöni tulokset koskevat vain sen kohteena olleita kahta espoolaiskoulua, mutta silti on selkeästi havaittavissa, että osa työn tuloksina syntyneistä kehityskoh-teista ovat samoja, kuin Opetushallituksen työryhmän tuottamassa raportissa.

Opetushallitus asetti 2017 työryhmän, joka tarkasteli aamu- ja iltapäivätoiminnan tilaa ja kehittämistarpeita. Työryhmä teki kyselyt lapsille, heidän huoltajilleen, ohjaajille ja toiminnasta vastaaville johtajille. (Opetushallitus 2018 5, 11.) Vastauksia kyselyyn saatiin 9 407 (Opetushallitus 2019b). Työryhmän tuloksista on julkaistu 2018 raportti. Kaikkien kyselyyn osallistuneiden ryhmien vastaukset osoittivat, että aamu- ja iltapäivätoimintaan oltiin tyytyväisiä. Henkilöstöä pidettiin osaavana, mutta moni näki, että

heidän määrä suhteessa lasten määrään on liian pieni. Aamu- ja iltapäivätoiminnalle annettujen tilojen puutteet nousivat esille kyselyssä. Lisää yhteistyötä toivottiin niin perheiden, koulujen, kolmannen sektorin kuin toistenkin aamu- ja iltapäivätoimintaa tuottavien palveluntarjoajien kanssa. Tarve selkeämmille perusteille ja toiminnan ohjeille nousivat esille, niin ohjaajien kuin esimiesten ja hallintohenkilöstön keskuudessa. Koululaisen yksinäisiin aamuihin toivottiin myös toimintaa vanhempien kyselyssä. (Opetushallitus 2018, 25-26.)

6.6 Tutkimustulosten luotettavuus

Opinnäytetyössä olen pyrkinyt selostamaan tarkasti, miten työ eteni. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija voikin lisätä tutkimuksen luotettavuutta selostamalla tarkasti, miten tutkimus toteutettiin (Hirsjärvi ym. 2009, 232). Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa myös sillä, että vertaillaan omaa tulkintaa eri lähteistä saatuun tietoon ja vertaillaan, tuottavatko eri tietolähteet tuloksia, jotka tukevat toisiaan (Kananen 2017, 177-178). Kun tein opinnäytetyötä tutustuin aamu- ja iltapäivätoiminnasta tehtyihin aikaisempiin tutkimuksiin ja vertailin opinnäytetyön tuloksia aikaisempien tutkimusten tuloksiin ja keräämääni teoretietoon. Halusin näin saada vahvistusta omille tulkinnoilleni.

Opinnäytetyön tulosten luotettavuutta heikentää kuitenkin se, että paperilomakkeiden tallentaminen on aikaa vievää ja siihen liittyy virhealttius. Lisäksi kyselylomakkeet tulivat ehkä liian pitkiksi ja tämä saattoi vaikuttaa vastaajien määrään. Kyselyitä tehdään nykyisin paljon ja siksi onkin alkanut näkymään vastausväsymystä. Monikaan ei halua käyttää aikaa pitkien lomakkeiden täyttämiseen. (Vehkalahti 2014, 48.) Olen kuitenkin tyytyväinen saamiini vastausten määrään ja sisältöön ja uskon niiden riittäneen antamaan kuvan siitä, miten iltapäivätoiminta koetaan ja miten siten voisi kehittää.

7 LOPUKSI

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mitä iltapäivätoiminta palveluna merkitsee vanhemmille ja lapsille sekä miten ohjaajat kokevat oman työnsä. Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää mahdollisia kehittämiskohteita ja -ehdotuksia siihen, miten Espoon aluejärjestö ry voisi kehittää toteuttamansa iltapäivätoiminnan palvelun laatua.

Opinnäytetyössä haastavinta ja aikaa vievää oli iltapäivätoimintaan perehtyminen ja toiminnan hahmottaminen kokonaisuutena. Mielenkiintoista oli huomata, että usein teoriassa kuten esimerkiksi perusopetuslaissa puhutaan aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Kirjoittamisen kannalta tämä oli haasteellista, koska vaikka tutkimuksen kohteena olevissa kouluissa järjestetään vain iltapäivätoimintaa, tuli kirjoittamaani teoriaan myös käsitteitä aamu- ja iltapäivätoiminta johtuen käyttämästäni lähteistä.

Opinnäytetyön tulosten läpikäynti oli minusta kuitenkin mielenkiintoista ja tuloksia läpikäydessäni minulle heräsi ajatus siitä, että seuraavaksi voisin lähteä tutkimaan sitä, miten koulun ja iltapäivätoiminnan välistä tiedottamista voisi lähteä kehittämään. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen antoi minulle paljon uutta tietoa iltapäivätoiminnasta ja uskon, että näistä tiedoista on minulle hyötyä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö osoitti, että iltapäivätoiminnalla on suuri merkitys perheille. Vanhemmat arvostavat sitä, että he voivat olla luottavaisin mielin töissä, kun he tietävät, että lapsella on kaikki hyvin. Perheen arkea helpottavia asioita olivat muun muassa myös se, että lapsella on mahdollisuus saada iltapäivätoiminnassa apua läksyjen tekemiseen ja että lapsi saa iltapäivätoiminnassa välipalan.

Opinnäytetyö saavutti sille asetetun tavoitteen, koska työn tuloksena syntyi kehityskohteita ja -ehdotuksia työn tilaajan hyödynnettäväksi (ks. Kuvio 6).

Kehitysehdotuksia iltapäivätoiminnan palvelun laadun kehittämiseksi

<p>Paremmat ja tarkoituksenmukaisemmat tilat iltapäivätoimintaan, jotka tarjoaisivat muun muassa mahdollisuuden</p> <ul style="list-style-type: none"> - pienryhmätoimintaan (isommat tilat voitaisiin esimerkiksi jakaa kahtia) - lepoon (säkkituoli, patja) - tavaroiden säilyttämiseen 	<p>Yhteistyön lisääminen kodin ja iltapäivätoiminnan välillä</p> <p>Tietoa vanhemmille</p> <ul style="list-style-type: none"> - tulevista tapahtumista - miten lapsella on mennyt iltapäivätoiminnassa - miten annettuun palautteeseen reagoidaan <p>Tiedonkulun parantamiseksi</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuukausitiedote - viikko-ohjelma - 2 kertaa vuodessa noin 15 minuuttia kestävät keskustelut ohjaajien ja vanhempien välillä
<p>Enemmän ohjaajia ja pienemmät ryhmäkoot</p> <ul style="list-style-type: none"> - lasten yksilöllisten tarpeiden huomiointi ryhmäkoossa, koska lasten ohjaustarve vaihtelee - koulutettuja toimimaan erityislasten kanssa 	<p>Yhteistyön lisääminen kodin, koulun ja iltapäivätoiminnan välillä</p> <ul style="list-style-type: none"> - tieto lapsen poissaolosta suoraan koululta iltapäivätoimintaan - 2 kertaa vuodessa keskustelut iltapäivätoiminnan ohjaajan ja luokanopettajan välillä siitä, miten lapsella menee koulussa/iltapäivätoiminnassa - toiminnan koordinointi paremmaksi
<p>Enemmän ohjelmaa/ohjattua toimintaa kuten</p> <ul style="list-style-type: none"> - enemmän leikkimistä ja pelaamista salissa - talvella mahdollisuus luisteluun - elokuvia - leipomista - pyöräilyä - pelaamista esim. Pokemon-korteilla - opettavaista toimintaa pienryhmissä kuten musiikki/tanssi - retkiä kuten HopLop 	<p>Ohjaajien työhön</p> <ul style="list-style-type: none"> - enemmän yhteneväisyyttä ja rutiineja - viikkokalenteri, joka päivä saman aiheen ympärillä jotakin toimintaa - sijaisten pysyvyys - aikaa työn ja itsensä kehittämiseen
<p>Muita toiveita vanhemmilta</p> <ul style="list-style-type: none"> - läksyt tehtäisiin aina iltapäivätoiminnassa ensimmäisenä ennen muuta toimintaa - iltapäivätoimintaa olisi myös lomien aikana ja aamuisin - iltapäivätoimintaa myöhemminkin esimerkiksi koko ala-asteen ajan 	

Kuvio 6: Kehitysehdotuksia iltapäivätoiminnan palvelun laadun parantamiseksi.

Iltapäivätoiminnan palvelun laatua voisi kehittää kiinnittämällä huomiota toimintaympäristöön. Tilojen tulisi tarjota lapsille mahdollisuus rauhalliseen oleskeluun ja tarvittaessa tilat olisi hyvä pystyä jakamaan pienempiin osiin. Viihtyisyyttä ja toiminnallisuutta voisi lisätä tuomalla tiloihin esimerkiksi patjoja, säkkituoleja ja kaappeja tavaroiden säilyttämiseen. Pienemmät ryhmäkoot ehkäisisivät sen, että kukaan ryhmässä ei jäisi ulkopuolelle ja mahdolliset kiusaamiset havaittaisiin ajoissa. Melu ja hälinä olisi pienessä ryhmässä myös vähäisempää. Ohjaajien määrä olisi hyvä miettiä, sillä lapset ovat erilaisia ja heidän ohjaustarve vaihtelee. Riittävä määrä ohjaajia lisäisi turvallisuutta. Ohjattua ja opettavaista toimintaa voisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan lisäämään.

Tiedottamista siitä, miten lapsella on iltapäivätoiminnassa mennyt, mitä iltapäivätoiminnassa on tehty ja tullaan tekemään voisi parantaa. Vanhemmille voitaisiin myös tiedottaa, miten annetut palautteet käsitellään ja miten niihin reagoidaan. Tiedonkulun

parantamiseksi voitaisiin ottaa käyttöön kuukausi- tai vuositiedote, lisätä yhteisiä tapaamisia ja järjestää erilaisia keskusteluja. Koulun, kodin ja iltapäivätoiminnan yhteistyön koordinointiin voitaisiin kiinnittää huomiota eli miten tieto välittyisi eri tahojen kesken ja miten lapsen tarpeet ja kehitys tulisivat entistä paremmin huomioituksi. Ohjaajilla pitäisi olla aikaa keskittyä oman työn ja itsensä kehittämiseen. Sijaisten pyvyys ja yhteneväisyydet sekä rutiinit toisivat helpotusta ohjaajien työhön. Iltapäivätoiminnan laajentaminen siten, että sitä olisi myös loma-aikoina ja aamuisin sekä mahdollisesti koko ala-asteen ajan lisäisi palvelun merkitystä perheille.

Tilaajan palaute

Opinnäytetyöni eteni tilaajalta saamani palautteen mukaan oletetun aikataulun mukaisesti ja saavutti sille asetetun tavoitteen. Yhteistyö sujui prosessin aikana hyvin. Tilaaja oli erityisen tyytyväinen saatujen vastausten määrään. Opinnäytetyön tulokset tuottivat työn tilaajalle uutta tietoa ja niistä on hyötyä työn tilaajalle. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus käyttää osana toiminnan suunnittelua ja laadun parantamista.

LÄHTEET

- Aarnikoivu, Henrietta 2005. Onnistu asiakaspalvelussa. Helsinki: WSOY.
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpovaatimuksista 1998/986.
- Espoon kaupunki 2019a. Iltapäivätoiminta ja koululaisten hoito. Viitattu 13.6.2019. https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Opiskelu_peruskoulussa/Iltapaivatoiminta_ja_koululaisten_hoito
- Espoon kaupunki 2019b. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksut ja toiminta-aika. Viitattu 15.6.2019. https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Opiskelu_peruskoulussa/Iltapaivatoiminta_ja_koululaisten_hoito/Iltapaivatoiminnan_asiakasmaksut_ja_toiminta-aika
- Espoon kaupunki 2019c. Iltapäivätoimintaan hakeminen. Viitattu 15.6.2019. https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Opiskelu_peruskoulussa/Iltapaivatoiminta_ja_koululaisten_hoito/Iltapaivatoimintaan_hakeminen
- Espoon kaupunki 2019d. Iltapäivä- ja kerhotoiminta. Viitattu 16.6.2019. https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Peruskoulut/Yhtenaiset_peruskoulut/Kirkkojarven_koulu/Iltapaiva_ja_kerhotoiminta
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Riva 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä (2. painos). Helsinki: GAUDEAMUS.
- Helsinki 2018. Pakarinen, Pia. Blogikirjoitus. Koululaisten harrastamiselle positiivisia vaikutuksia. Viitattu 1.10.2019. https://www.hel.fi/blogit/fi/kirjoitukset/pia-pakarinen/pia_pakarinen-blogi
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: GAUDEAMUS.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita (15. painos). Helsinki: Tammi.
- Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansallinen Lastenliitto 2019a. Tietoa Lastenliitosta. Viitattu 13.6.2019. <https://www.lastenliitto.fi/mika-lastenliitto/tietoa-lastenliitosta/>
- Kansallinen Lastenliitto 2019b. Espoo. Viitattu 10.6.2019. <https://www.lastenliitto.fi/espoo/>
- Kansallinen Lastenliitto 2019c. Uusimaa. Viitattu 10.6.2019. <https://www.lastenliitto.fi/uusimaa/>
- Kansallinen Lastenliitto 2019d. Iltapäivätoiminta. Viitattu 10.6.2019. <https://www.lastenliitto.fi/espoo/iltapaivatoiminta/>
- Koululiikkeelle 2019. Lasten iltapäivähoito koulun jälkeen. Viitattu 9.11.2019. <http://koululiikkeelle.fi/lasten-iltapaivahoito-koulun-jalkeen/>
- KvantiMOTV 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 10.6.2019. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

- Kwiksurveys 2019. How to Write Good Survey Questions. Viitattu 12.10.2019. <https://kwiksurveys.com/blog/survey-design/writing-good-survey-questions>
- Lahtinen, Jukka & Isoviitta, Antti 2001. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi 504/2002.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019a. 7-9-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Viitattu 10.9.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/7-9-v/7-9-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b. Lapsen kaverisuhteet. Viitattu 10.11.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapsen-kaverisuhteet/>
- Mäntyneva, Päivi & Kuoppala, Mikko 2004. Pienten koululaisten iltapäivätoiminnan rakennuspuita kokoamassa. Kokemuksia järjestöjen ja sosiaalipalvelutoimiston yhteisestä kehittämistyöstä Helsingin Urban-alueella vuosina 2002-2004. Helsinki: Kopioniini Oy
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. (3.-4.painos). Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2011:1. Viitattu 7.6.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/131412_po_aamu_ja_iltapaiva-toiminnan_perusteet_2011.pdf
- Opetushallitus 2018. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tila ja kehittämistarpeet. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistyöryhmän raportti 2018. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2018:12 Viitattu 11.6.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/aamu_ja_iltapaivatoiminnan_tila_ja_kehittamistarpeet.pdf
- Opetushallitus 2019a. Aamu- ja iltapäivätoiminta. Viitattu 7.6.2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aamu-ja-iltapaivatoiminta>
- Opetushallitus 2019b. Ajankohtaista Opetushallituksesta. Viitattu 14.6.2019. https://www.liiku.fi/site/assets/files/5251/helapiknik_ap_ip_kerho_2019.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019a. Aamu- ja iltapäivätoiminta. Viitattu 10.6.2019. <https://minedu.fi/aamu-ja-iltapaivatoiminta>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b. Harrastamisen strategia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:7 Viitattu 9.11.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161382/okm_7_2019_Harrastamisen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2017. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestämisen ja toteuttamisen periaatteet. Viitattu 15.6.2019. <https://www.es-poo.fi/download/noname/%7B8E8C0088-C305-467B-B49A-15138B01A52E%7D/100587>
- Perusopetuslaki 1998/628.
- Pihlaja, Juhani 2001. Tutkielmaa tekemään. Lahti: SOCEDA.
- Päivämies 2017. Koululainen tarvitsee iltapäivälläkin yhteyden aikuiseseen. Uutinen. Viitattu 1.10.2019. <https://www.paivamies.fi/uutiset/3077/>

- Rajala, Riitta (toim.) 2006. Lapsen parhaaksi- tukea ja laatua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Viitattu 14.6.2019. file:///C:/Users/taluh/Downloads/47281_lapsenparhaaksi%20(1).pdf
- Rissanen, Tapio 2005. Hyvä palvelu. Vaasa: Pohjantähti Polestar Ltd.
- Strandell, Harriet 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika. Helsinki: GAUDEAMUS.
- Suomu, Katariina & Erkama, Kati & Havu, Eveliina (toim.) 2005. Koululaisten iltapäivätoiminnan opas. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Tiesalo, Paula 2009. Iltapäiväkerhojen ryhmäkoot usein liian suuria. Yle. Uutinen. Viitattu 9.11.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-5735480>
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (10. painos). Helsinki: Tammi.
- Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.
- Viitala, Riitta & Jylhä, Eila 2006. Liiketoimintaosaaminen. Menestyvän yritystoiminnan perusta. Helsinki: Edita.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. (1.-3. painos.) Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2007. Perhe kannattaa. Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma. Viitattu 9.11.2019 https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/008211fe248d9650d732eb39f45f4d95/1573286783/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netiversio.pdf
- WordStream 2019. Shewan, Dan. Blog post. How to Do a SWOT Analysis for Your Small Business (with Examples). Viitattu 13.10.2019. <https://www.wordstream.com/blog/ws/2017/12/20/swot-analysis>

HAASTATTELUT

Kaikki haastattelut tehnyt Taru Hesso.

Työn tilaaja 2019. 15.3.2019. Espoo

Henkilö A 2019. 10.5.2019. Espoo

Henkilö B 2019. 15.5.2019. Espoo

Henkilö C 2019. 17.5.2019. Espoo

Henkilö D 2019. 17.5.2019. Espoo

LIITTEET

Liite 1

Saatekirje vanhempien kyselylomakkeeseen

Hei

Olen Taru Hesso ja opiskelen kolmatta vuotta Humanistisessa ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogiksi. Koulutukseeni kuuluu tehdä opinnäytetyö.

Teen opinnäytetyötä iltapäivätoiminnan merkityksestä vanhemmille ja lapsille. Opinnäytetyötä varten olen tehnyt oheisen kyselylomakkeen, jonka toivon sinun palauttavan lapsesi mukana iltapäivätoimintaan (koululle) viimeistään 3.5.2019. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastauksista käy ilmi vastaajan tiedot.

Lapset saavat oman kyselylomakkeen, jonka he täyttävät koululla. Tätä varten pyydän sinua täyttämään oheisen lupalapun ja palauttamaan sen koululle lapsesi mukana mahdollisimman pian.

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyön toteutuksesta sähköpostitse. Sähköpostiosoitteeni on taru.hesso@humak.fi.

Etukäteen kiittäen

Taru Hesso

Liitteet Kyselylomake

Lupalappu

Liite 2

Kyselylomake vanhemmille

ILTAPÄIVÄTOIMINNAN MERKITYS

Koulun nimi: _____

Lapseni on iltapäivätoiminnassa _____ ensimmäistä vuotta
_____ toista vuotta
_____ kolmatta vuotta

1. Mistä sait tiedon iltapäivätoiminnasta ja miten ilmoittautumisprosessi mielestäsi sujui?
2. Mikä iltapäivätoiminnassa on mielestäsi tällä hetkellä parasta?
3. Miten lapsesi suhtautuu iltapäivätoimintaa, meneekö hän sinne mielellään ja kertooko hän kotona päivän tapahtumista, myös ikävistä tapahtumista?
4. Miten haluaisit muuttaa iltapäivätoimintaa? Puuttuuko toiminnasta esimerkiksi jotain, jota sinne voisi lisätä?
5. Minkälaista apua näet iltapäivätoiminnan tuovan perheen arkeen?
6. Pitäisikö lapsen saada osallistua iltapäivätoiminnan järjestämään ohjattuun toimintaan isompanakin esimerkiksi pari kertaa viikossa koko ala-asteen ajan?

7. Onko lapsellasi iltapäivätoiminnan jälkeen harrastuksia vai onko iltapäivätoiminnan tarjoama toiminta riittävää. Jos lapsellasi on harrastuksia, niin min-kälaisia?

8. Mikä on sopiva ryhmäkoko iltapäivätoimintaan?

9. Mikä olisi mielestäsi sopiva iltapäiväohjaajien lukumäärä lasta kohden?

10. Miten yhteydenpitoa iltapäivätoiminnan ohjaajien ja perheiden välillä voisi ke-hittää?

11. Pitäisikö yhteistyötä lisätä kodin, koulun ja iltapäivätoiminnan välillä? Jos näet, että olisi, niin miksi?

12. Olisiko tarpeen, että iltapäivätoimintaa olisi myös lomien aikana? Jos olisi, niin miksi?

13. Ehdotuksia iltapäivätoiminnan kehittämiseen

**Kiitos vastauksista. Palauthan lomakkeen iltapäivätoimintaan (koululle)
3.5.2019 mennessä.**

Liite 3

Lupalappu

Lapsen nimi: _____

_____ saa täyttää kyselylomakkeen, jossa kysellään iltapäivätoiminnan merkityksestä

_____ ei saa täyttää kyselylomaketta, jossa kysellään iltapäivätoiminnan merkityksestä

Aika ja paikka

Huoltajan allekirjoitus

Palautus iltapäivätoimintaan (Koulu A/

Koulu B) mahdollisimman pian.

Liite 4

Lasten kysely

Merkitse ruksi sen hymynaaman kohdalle, joka vastaa parhaiten mielipidettäsi väittämästä. Kysymyksiin voit vastata vapaasti. Pyydä tarvittaessa apua aikuiselta.

1. Iltapäivätoiminnan ryhmässä on hyvä henki ja voin sanoa suoraan mitä ajattelen.

Täysin samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin eri mieltä

2. Mielestäni kaikkia kohdellaan ryhmässä tasapuolisesti eikä ketään jätetä ulkopuolelle.

Täysin samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin eri mieltä

3. Ohjaajat huomaavat, jos minulla on paha mieli.

Täysin samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin eri mieltä

4. Saan tarvittaessa apua läksyjien tekemiseen.

Täysin samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin eri mieltä

5. On kivaa, että saan itse päättää, osallistunko ohjattuun toimintaan vai en.

Täysin samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin eri mieltä

6. Minua on kuunneltu, kun toimintaa on suunniteltu, olen saanut vaikuttaa päätöksiin.

Täysin
samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin
eri mieltä

7. Saan koulun jälkeen iltapäivätoiminnassa riittävän suuruisen välipalan.

Täysin
samaa mieltä

Samaa mieltä

Eri mieltä

Täysin
eri mieltä

8. Mitä iltapäivätoiminta merkitsee sinulle verrattuna esimerkiksi johonkin toiseen harrastukseen tai kouluun?

9. Luettele asioita, jotka iltapäivätoiminnassa ovat mukavia:

10. Luettele asioita, jotka iltapäivätoiminnassa ovat tylsiä:

11. Muita terveisiä ja ajatuksia ohjaajille, jotta iltapäivätoiminnasta tulisi entistä mukavampaa.

Kiitos vastauksestasi.

Liite 5

Vanhempien teemahaastattelun runko

Ilmapiiri

- Minkälaiseksi koet iltapäivätoiminnan ilmapiirin?
- Tervehditäänkö sinua siellä, kun käyt hakemassa lastasi?
- Onko ohjaajilla aikaa keskustella lapsesi asioista?

Tilat

- Mitä mieltä olet iltapäivätoiminnan tiloista?
- Ovat tilat iltapäivätoimintaa sopivia?
- Tukevatko tilat iltapäivätoiminnan tavoitteita?

Toiminta

- Onko sinulla selkeä käsitys iltapäivätoiminnasta ja sen tavoitteista?
- Tiedätkö, mitä iltapäivätoiminnassa on minäkin päivänä tehty?

Yhteistyö

- Minkälaiseksi koet yhteistyön iltapäivätoiminnan ja kodin välillä?
- Entä minkälaiseksi koet yhteistyön kodin, iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?
- Onko yhteistyö sujuvaa?

Liite 6

Ohjaajien SWOT-nelikenttä -kysely

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none">• Mikä on työssäsi hyvää?	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none">• Mikä on työssäsi huonoa?
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none">• Miten kehittäisit työtäsi?	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none">• Minkälaisia asioita koet työsi kehittämisen esteeksi?